

Kaks maakonda, ühine maavanem

Peagi lõppeb Ida-Viru maavanema tööleping ja kuna uut kandidaati pole, on Lääne-Viru maavanem Einar Vallbaum valmis juh-tima kaht maakonda. lk 7

Karud rändavad

Karude arvukus on Eestis viimasel kümnendil kõvasti kosunud ja nende areaal jõudsalt lääne poole laienu-nud. Ruumi oleks ka lõunas, ent seal on agarad jahimehed. lk 8

Suhtekorraldaja otsing viis töötukassa kohtusse

Töötukassa kuulutas välja riigi-hanke suhtekorraldusfirma palkamiseks, kuid hanget ei võitnud Daniel Vaariku firma, nagu sooviti. Nüüd on asi otsaga halduskohtus. lk 10

LAUPÄEVAL, 24. NOVEMBRIL SAABUB MÜÜGILE

„INDREK”

VAID 4,99€ +1,15 € PÄEVALEHE VÕI LP EEST

Info ja tellimine: eestifilm.epl.ee

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EURO | VÄLISMAAL 2,10 EURO | NR 268 | REEDE, 23. NOVEMBER 2012

ajaleht.epl.ee

Foto: Irina Kivimäe (NPA)

Narvalased rüsesid tekkide-patjade pärast

Narvas tõi JYSK-i kodukaupade poe avamine eile kohale sadu inimesi, kes panid ka turvatöötajate jõu proovile. Tõmbenumbriks olid soodsad tekid ja padjad ning 10-eurosed kinkekaardid esimestele ostjatele.

Töö ülikoolis ei loe: emapalga maksmisel võrdsustab riik noore teadlase töötuga

Tartu ülikooli doktorant Liisa (nimi muudetud – toim) teeb keerukat uurimistööd, mis kahe aasta pärast kulmineerub doktoritöoga. Liisa uurimisvaldkond on haruldane ja dissertatsioon, mis tema töö tulemusena valmib, vähemalt Eestis ainulaadne. Praegu

saab Liisa iga kuu 400 eurot doktoranditoetust. Ent peagi sünnib tal laps ja siis muutub ta riigi silmis päevapealt samaväärseks põhi-kooliharidusega tüdrukuga, kes pole päevagi tööl käinud. Nimelt arvestatakse doktorantide vanemapalka samamoodi nagu töötutel: mii-

nimupalga järgi. Doktoranditoetust vanemapalka määrates arvesse ei võeta. „Reformi-erakonna retoorika, et emapalk peaks õhuta-ma naisi sünnitama, on sel juhul naeruväärne. Praegune kord annab selge signaali, et haritud naine, sina ära jumalapärast sünnita, sest riik

sed küll ei toeta,” ütles Liisa. „Doktoranti ei saa võrdsustada lihtsalt üliõpilasega, sest sisuliselt on siiski tegemist teadustöoga ja doktorantuur jääb sageli kolmekümnendatesse elu-aastatesse, mis on paras aeg lapse saamiseks,” lisas Liisa. • Tuuli Jõesaar Loe edasi lk 6

JUHTKIRI

Vanemahüvitist doktorantidele

Suuga teeb suure linna, käega ei tee kärbsesepesagi, on kõnekäänd, mida saab meie valitsuse kohta järjest sagedamini kasutada. Üks selline asi on doktorantide vanemahüvitis, millest tänases lehes kirjutame. Nimelt makstakse doktorantidele vanemapalka samamoodi nagu töötutele, miinimumpalga järgi. Doktoranditoetust vanemapalka määrates arvesse ei võeta ja nii haridus- kui ka sotsiaalministeeriumi sõnum lapsesaamiseas doktorantidele on: kui tahad suuremat vanemahüvitist, mine doktoriõpingute kõrvalt tööle.

Nii palju, õigemini vähe siis ongi strateegilist mõtlemist meie poliitikute ja juhtivate riigiametnike peas. Mis on olnud haridusminister Jaak Aaviksoo kõrgharidusreformi üks peamisi ideid? See, et tudengid pühenduksid õppimisele ja õppimine ei oleks ripats enese elus hoidmiseks peetava töökoha kõrval. Kui valitsus on sellise põhimõtte heaks kiitnud, siis miks ta ei joonda peamisi üliõpilaste valikuid mõjutavaid määrusi ühte suunda?

Suurem osa Eesti veidi üle 3000 doktorandist on naised ja neist oluline osa on vanuselt 30. eluaasta kandis ehk eas, kus vanemahüvitise küsimus on oluline. Oleks veel, et haridus- ja sotsiaalministeerium põhjendaksid selle küsimuse ignoreerimist rahapuudusega, aga isegi seda mitte. Nende arust pole siin üldse probleemi: doktorandid hakaku tööle nooremteadurina. See oleks tõi variant, mis ei nõua doktorandilt enda lõhkirebimist

teadustöö ja mõne sellest kaugele jääva muu töö vahel, paraku nooremteaduri töökohti Eestis peaaegu ei pakuta.

Või võtame vanemahüvitise ideoloogia. Idee järgi peaks see motiveerima lapsi saama neid tublisid ja edasipüüdlikke naisi,

Vanemahüvitisest Doktorantide vanemahüvitisega nõokimine ei ühita kuidagi valitsuse strateegiaga.

kes muidu lapse saamise sissetuleku ajutise kaotamise hirmus liiga kaugesse tulevikku lükkaksid või sellest üldse loobuksid. Ka doktorandid kuuluvad sellesse gruppi, aga nende pärast vanemahüvitise „isad” millegipärast ei muretse. Küll on nad kindlalt vastu seisnud ettepanekutele langetada vanemahüvitise ülempiiri, mis võib olla õige, aga sama loogikat järgides ei tohiks kindlasti ka doktorante nõokida, nagu praegu tehakse.

Kolmas asi: kõik valitsusliikmed vatrad – mõni pidevalt, mõni harvem – vajadusest soodustada innovatsiooni, arendada teadmuspõhist majandust ja nii edasi. Doktorantide vanemahüvitisega nõokimine ei ühita kuidagi ka selle jutuga, kui just valitsuse kurikaval teaduse arendamise plaan pole see, et doktorante ei tohi lasta sünnitama ega vanemapuhkusele, tehku selle asemel parem pühendunult teadust. ●

REPLIIK

Lühemaid sõnumeid!

Tundub, et rahvusvahelises mõõtmises on meediasõnumite pikkus kriitilises tähtsusega. Kui pikad artiklid ja kõned ei saa tähelepanu, siis põhisisõnumite lühivormis Twitteris avaldamine tekitab vähemasti esitsa melu. Nii nagu näiteks Aserbaidžani diktaator Ilham Älijevi tsitaat Twitteris, et „Armeenial pole riigina mingit väärtust”.

Pärast esialgset pahameeletormi loevad paljud inimesed selle pikema vormi läbi või vähemalt teavad, et neil kahel riigil on piirivaidlused Mägi-Karabahhis. Või kui muidu ei loe ja tsitaati sotsiaalmeedias tiražeerima hakkavad, siis küll keegi ikka küsib, miks ta nii ütles. Ole siis nii loll ja vasta: „Ei tea, pole lugenud.” ● **Lauri Tankler**

Lk 4 Me ei peaks pelgama, et äkki ei müü soomlased meile elektrit, arwab Taavi Veskimägi.

SURI ARNE OTTER

Suri endine rahvaliitlane ja üliõpilasaktivist Arne Otter. Poliitik Jaanus Raidali sõnul seiskus 39-aastase Otteri süda üleleile. Tuntuks sai ta bussifirma Sebe vastaste protestidega. **Õhtuleht**

HALDJAVÄLK ÜLLATAS EMHI-T

Soomlased nägid Eesti ranniku kohal sähvatamas haruldast haldjavälku. See juhtus 25. oktoobril, pildile sai ta aga Soome lumeteadlane Panu Lahtinen. Eesti meteoroloogia ja hüd-

roloogia instituut kinnitas, et luges uudist Soome ajakirjandusest üsna suure üllatusega, sest see pilvede kohal sähvatav välguvorm on siinsetele ilmavaatlejatele uus. **Delfi**

PISTISEPROTSESS

Tallinna endine linnaametnik Vello Lõugas astus eile pistise võtmises süüdistatuna kohtu ette. Lõugas ei tunnistanud end pistise võtmises ja dokumendi võtmises süüdi. **ERR**

Võimuliit püüdis kav opositsiooni venitan

Koalitsiooni häda häältepuudusega vabal nädalal viis neid opositsioonilt toetushääli paluma.

Venitamise jätkates riigielarve ilma lisaistungiteta uueks aastaks kinnitatud ei saaks.

Tõenäoliselt enam kui ööpäevast lisaistungit hakkab riigikogu pidama järgmise nädala lõpus.

Urmas Jaagant
urmas.jaagant@epl.ee

Keskerakond on elarve teisele lugemisele tuleku päevast alates kõigi võimalustega riigikogu tööd takistanud. Enamikul varasematest aastatest on venitamine ja vaheaegade küsimine piirdunud elarve aruteluga, sel aastal kulutab opositsioon aega igal võimalusel. Tohutul hulgal küsimusi esitatakse ja vaheaegu võetakse iga eelnõu juures, kus see võimalik on. Näiteks eile ei jõutud läbi öö kestnud istungi lõppemise ajaks arutada kõiki kolmapäevaseidki päevakorrapunkte, rääkimata eilsetest.

Eile püüdsid võimuerakonnad opositsiooni venitamist kavalusega murda, tehes riigikogu juhatusel ootamatu ettepaneku kutsuda juba õhtuks kokku lisaistung. Opositsioon aga nullis selle plaani samaväärse elegantsiga. Kuna

Eesti Päevalehele teadaolevalt soovis koalitsioon lisaistungit nii kiiresti seetõttu, et eelseisval vabal nädalal on osa võimuliidu saadikuid kas komandeeringus või isiklikel põhjustel Eestist ära. Seega poleks vabal nädalal mõnede eelnõude vastuvõtmiseks vajalikku 51 häält koos. Eesti Päevalehe andmetel käisid koalitsiooni esindajad lausa sotside juures palumas, et nood lisaistungitel valitsuse eelnõusid toetaksid ja neid häältepuuduses edasi aitaksid.

Istuvad täna ja homme

Keskerakonna aseesimees Mailis Reps kinnitas, et on samuti kuulnud, just nagu oleks võimuliidul vabaks nädalaks raske vajalikku häältearvu kokku saada. Tema sõnul opositsioon meelega lisaistungeid vabale nädalale siiski ei lükanud, vaid soovis lihtsalt kodukorra täitmist: istungist vähemalt kolm päeva ette teatamist.

Riigikogu juhatus surus need reedele ja laupäevale. Arvatavasti on siis juba kohal piisavalt Reformierakonna ja IRL-i saadikuid.

Reformierakonna fraktsiooni esimees Jaanus Tamkivi tunnistas, et kui jätkataks samas tempos ilma lisaistungiteta ja opositsioon oma taktikat ei muudaks, siis elarvet aasta lõpuks kinnitada ei jõutaks. Enne seda aga on vaja vastu võtta veel suur hulk elarvega seotud eelnõusid. Järg-

Võimuliit soovis lisaistungit, sest eelseisval nädalal on osa nende saadikuid ära.

juhatus – Ene Ergma, Laine Randjärv ja Jüri Ratas – kiire lisaistungis osas üksmeelele ei jõudnud, oleks tulnud see suures saalis läbi hääletada. Kui istungit juhtinud Keskerakonda kuuluv Ratas ettepaneku saadikutele teatavaks tegi, esitas opositsioon protseduurilisi küsimusi nii kaua, kuni viimaks võetud vaheaeg tähendas ka istungi lõppu. Seega hääletuseni ei jõutudki ja Reformi-IRL-i plaan läks luhta.

riigikogu juhatus surus need reedele ja laupäevale. Arvatavasti on siis juba kohal piisavalt Reformierakonna ja IRL-i saadikuid.

Ülele alanud istung eile hommikul alles kestis. Kadri Simsoni, Mailis Repsi ja Aivar Riisalu nägudelt võib lugeda, et venitades saab omajagu nalja. Foto: Martin Dremljuga

KOMMENTAAR

Simson: kaasatus lõpetaks obstruktsiooni

Keskerakonna fraktsiooni esimees Kadri Simson tegi eile Reformierakonna fraktsiooni esimehele Jaanus Tamkivile, IRL-i fraktsiooni esimehele Kaia Ivale ja SDE fraktsiooni esimehele Sven Mikserile ettepaneku kohtuda, et leida ühiselt lahendus viimastel nädalatel riigielarve tõttu tekkinud vastasseisule.

„Riigikogu töörahu on meile tähtis, aga veel tähtsam on

tuleval aastal Eesti inimesi tabav elektri hinna tõus,” ütles Simson. „Siiani on elarve debatti saatnud valitsuserakondade saajaprotsendiline kompromissitus, millele pakub Keskerakond vastukaaluks 99-protsendilist kompromissivahendust. Sõnades on kodukulud olnud olulised ka koalitsioonile ning veel pole hilja kinnitada seda ka tegudega.”

Nelja fraktsioonijuhikohtumine toimub esmaspäeval.

••• Üle 50 aasta tagasi tegi rahvusvaheline linnukaitsenõukogu üleskütse, et iga maa võiks valida endale rahvuslinna. Kuidas valisime just suitsupäikesese?

PROTESTITRAKTOR JÕUDIS KOHALE

Eile jõudis Brüsselisse Baltimaa-de põllumeeste protestitraktor. Brüsselis toimus kell 13 meeleavaldus ning kuigi traktorit tuli teel mitu korda remontida, pidas see vastu ja jõudis õigeks

ajaks kohale. Uues eelarve-eelnõus Eestile pakutav otsetoetus-te määr, umbes 59% Euroopa Liidu keskmisest, ei rahulda ühtegi Balti riiki ja kohal olid ka riikide juhid. ERR

LOONA MÕIS SAI KORDA

Lõppesid Saaremaal Vilsandi rahvusparkis asuva ajaloolise Loona möisahoone fassaaditööd, uuedati ka möisa küttesüsteemi. Tööde maksumus oli üle 165 000 euro. ERR

119 HUKKUNUT

Tänavu on maailmas ametikohustuste täitmisel hukkunud rekordarv ajakirjanikke, teatas rahvusvaheline pressiinstituut. Kõige ohtlikum paik on Süüria, kus hukkus neist 36. ERR

Alusega ministaktikat murda

misel nädalal korralisi istungeid ei toimu ning detsembris ongi jäänud veel vaid kolm töönädalat.

Riigieelarve jõustub aasta algusest, riigikogu peab selle vastu võtma hiljemalt 1. märtsiks 2013. Kui ka selleks ajaks eelarvet ei ole, on presidendil põhiseaduse järgi kohustus riigikogu laiali saata. Tamkivi on aga kindel, et eelarve saab viimase haamrilöögi õigeks ajaks – ta tuletas meelde, et näiteks 2008. aastal võeti eelarve vastu 29. detsembril. „Koalitsioon teeb kõik mis võimalik, et eelarve rakenduks õigeks ajaks,” kinnitas ta.

IRL-i fraktsiooni esimehe Kaia Iva arvates on opositsioon valinud nii massiivseks takistamiseks väga ebasobiva aja, mil terves ühiskonnas valitseb niigi ebakindluse meeleolu. „Kui nüüd niimoodi

venitatakse, siis süvendatakse ebakindlust, sest inimestel puudub kindlus, kas uus eelarve tuleb, kas sellega koos palgatõusud tulevad, ja muud muudatused,” selgitas Iva.

Mailis Reps ei nõustunud, justkui oleks venitamisega liiale mindud ja sellega takistatud ka eelarvesse otseselt mittepuutuvaid eelnõusid. „Pealegi ei tegeleta pidurdamisega, vaid hoopis põhjaliku aruta-

Eilest 21-st päevakorrapunkti jõuti arutada üht, teised lükkusid edasi.

misega,” täpsustas Reps. „Ka koalitsioon on kinnitanud, et punktid, mis tulevad arutlusele erakorralistel istungitel, on

otseselt eelarvega seotud,” ei näinud ta probleemi ja lisas, et ükski kasutatav võte pole kodukorras keelatud.

Eelnõud seisavad sabas

Kogu komejandi tulemus on seega asjaolu, et hulk eelnõusid nihkub päevakorras aina edasi. Eilest 21 päevakorrapunkti jõuti arutada üht eelnõu, teised lükkusid edasi. Nii tammub praegu paigal näiteks vangistusseaduse muutmine, millega paraneks võimalus jälgida süüdimõistetute käitumist ja reageerida rikkumistele. Samuti seisab avaliku teabe seaduse muutmine, millega muutuksid riigi andmed kasutatavaks selliselt, et nende abil saaks luua uusi teenuseid. Aga ka maamaksu kaotamine ootab järjekorda.

Eile vaheaja võtmisega koalitsiooni kiire lisaistungi

plani nurjanud SDE fraktsiooni aseesimees Eiki Nestor ütles, et ajalooliselt ei ole SDE olnud obstruktsiooni kasutamise pooldaja, kuid nähes, kuidas võimalikult üritab kodukorda rikkudes saada lisaistungeid, ei saanud sotsid kõrvaltvaatajaks jääda. Tema arvates on koalitsioonil olnud piisavalt aega kompromisse välja mõelda, seda enam, et juba eelmisel nädalal oli näha, mis on tulemas.

„See nädal, mil protesti all oli ainult eelarve, oleks pidanud andma mõtteainet koalitsioonile, et see [takistamine] võib laieneda,” ütles Nestor. „Ma ei oska öelda, kus see kõik lõppeda võib. Võimuliidu käes on valikuhoovad.” Samas arvas ta, et Keskerakond ei vea asja nii kaugele, et võiks tekkida riigieelarve hilinemise oht. ●

Pere võidaks aktsiisikärpega kümme eurot aastas

Energia

Elektriaktsiisi kärbe rõõmustaks ettevõtjad ja kodusid, kuid jätkaks riigieelarvesse augu.

Andres Reimer

andres.reimer@epl.ee

Ehkki varem madalate maksude eestkõnelejana esinenud Reformierakond kuulutas Keskerakonna pakutava elektriaktsiisi vähendamise ettepaneku ebaseaduslikuks, näeksid ettevõtjad selles sammus tuge oma konkurentsivõimele. „Toiduainetetööstusele kujutab kogu energeetikapakett, mis koosneb samal ajal nii kütteõlide, gaasi kui ka elektri hinnast, olulist survet,” ütles Põltsamaa Felixi juhatuse esimees Anti Orav. „Kõikide maksude alandamine on ettevõtjale väga teretulnud ning elektril on sealhulgas oluline koht.”

Maksumaksjate liidu ettekujutuses võiks kaaluda elektriaktsiisi vähendamist kodutarbijate jaoks, kelle osatähtsus selle maksu kogumises pole nii suur kui tööstusettevõtetele. Ühtlasi võidaksid aktsiisi vähendamisest ka pingelise eelarvega avalikud asutused, nagu koolid, haiglad ja raamatukogud. „Kui aktsiisi vähendada suurtarbijatele, tekiks riigieelarvesse küllalt suur auk, mille täitmine võiks päevakorda tuua saastetasu määramise elektri tootjatele,” ütles liidu juhatuse liige Lasse Lehis. „See aga vähendaks meie kodumaiste tootjate konkurentsivõimet näiteks kevadel Lätis sisse voolava odava hüdroenergia suhtes.”

Maks maksu otsas kinni

Kodutarbijad, kes peavad ilma tagasisaamisega võimaluseta maksma käibemaksu, saaksid aktsiisi vähendamisega topeltvõidu. Nimelt lisavad elektrimüüjad aktsiisi elektri hinnale nii, et ei too seda arvetel eraldi esile, ka käibemaksu tuleb tasuda ka aktsiisisummalt.

Omanike keskliit soovust peab aktsiisi alandamise mõju lühiajaliseks ja kodumani-kule vähetähtsaks. „Keskmi-sele kodule langev elektriaktsiisi määr on väike, lühiajalise mõjuga ja näitab, et kodukulused on maksupo-

liitika abil väga raske vähendada,” ütles keskliidu energeetikakonsultant ja Arengufondi energiasuuna juht Peep Siitam. „Keskendumine peaks ennekõike nendele lahendustele, mis aitavad vähendada raiskamist.”

Keskerakond nõuab riigikogu ööstungitega elektriaktsiisi nii tööstus- kui ka kodutarbijate jaoks alandamist praeguselt 0,447 sendilt kilovatt-tunni eest Euroopa Liidu lubatava alammäära 0,1 sendini. „Eesti keskmine leibkond võidaks aktsiisi vähendamisega 15 eurot aastas, mis on kolm korda suurem summa kui Juhan Partsi pakutav taastuvenergia tasu vähendamise mõju,” selgitas riigikogu Keskerakonna fraktsiooni liige Kadri Simson. „Riigieelarve kulu oleks seejuures 24 miljonit, mille saab katta, kui maksuamet tõhustab tööd ja kogub rohkem makse.”

Pere võit: 12,6 eurot aastas

Keskmine korter, mille aastane elektritarbimine ulatub 3000 kilovatt-tunnini, maksab praegu aastas puhtalt aktsiisimaksu 13,41 eurot, koos käibemaksuga aga 16,2 eurot. Aktsiisimaksu vähendamise korral väheneks tasutav summa kolme euronit, koos käibemaksuga aga 3,6 euronit. Seega oleks iga-aastane võit sellise tarbimise puhul 12,6 eurot.

Rahandusminister Jürgen Ligi ütles eilsel valitsuse pressikonverentsil ajakirjaniku küsimusele vastates, et elektriaktsiisi vähendav muudatusettepanek pole seaduslik, sest seadus keelab tulusid vähendada ilma kulusid vähendamata. „See on ebaseaduslik. Ärge kuulake neid inimesi, kes põhjendavad ööstungeid,” vahendas Ligi sõnu Delfi.

Eestlased peavad maksma meie lõunanaabritest palju kõrgemat elektriaktsiisi, sest Lätis kehtib kilovatt-tunnile 0,1-sendine maksumäär, Leedus aga 0,101-sendine määr. Eestlased maksid eelmisel aastal elektri tarbimise eest riigieelarvesse 32,25 miljonit eurot, samal ajal jäi lätlaste aktsiisipanus 1,24 miljoni euro ja leedulaste oma 3,46 miljoni euro juurde.

Euroopa Liidus kehtib elektriaktsiisi alammäär: ettevõtjatele 0,05 senti ja eraisikute 0,1 senti kilovatt-tunni eest. ●

ARENGUST

Miks juhtub Eestis aasta-aastalt aina tihedamini, et jaama jõudes näeme vaid eemalduva rongi tagatusid.

KESKERAKONNA ESIMEES EDGAR SAVISAAR (MAALEHT)

RAHVAVÕIMUST

Eestis on tekkinud eneseteadlik ja grupisiseselt solidaarne end „rahvale” või „keskmisele televaatajale” vastandav seltskond, kes näib pidavat võimu ja juhtimisõigust võõrandamatult enda omaks.

PROFESSOR REIN RAUD (MAALEHT)

ESTONIAN AIRIST

Minu aja lõpus heideti Estonian Airile ette vähest ambitsiooni. Nüüd on see laienemine ära proovitud ja see kukkus läbi.

ANDRUS ALJAS, ESTONIAN AIRI JUHT 2007–2011 (ÄRIPÄEV)

MILLEGIPÄRAST puudub Eestis usk Põhjamaade–Balti elektrituru toimimisse

Kas usaldame soomlasi?

Taavi Veskimägi

Eleringi juht

Mõni nädal on möödas ajast, kui elektritootmise teema muutus poolteist aastat vanade ja kõigile teadaolevate sündmuste valguses hetkega poliitiliselt kuumaks (vt Sven Mikser „Elektrist, turvalisusest ja seaduslikkusest” EPL 17.10). Nii järsku ja ootamatult, kui see teema avalikkuse fookusesse tõusis, sama kiiresti ta ka kadus.

See on hea, mulle see meeldib. Eestis on eeloleval talvel ja sellele järgneval kümnel talvel piisavalt tootmis- ja ühendusvõimsust, tagamaks tarbijate elektrivarustuskindlus. Kuni 2025. aastani on meie valitud elektrimajanduses suuresi tehtud. Arutelu peab keskenduma paljuski sellele, mis saab pärast 2025. aastat. Pikaajaline energiapolitiitika saab vähemalt põhistsenaariumide tasemel toimida konsensuspoliitikanä.

Meil on võimalus, kui mitte kohustus mõelda enne kopa maasselõõmist, kuidas elektrimajandust Eestis selliselt kor-

raldada, et tagatud oleks nii varustuskindlus kui ka majanduslik konkurentsivõime ja seda minimaalse keskkonnamõjuga. Tahaksin panna otsustajatele südamele, et paus tuleb välja pidada. Subsiidiumipõhiste uute elektrijaamade ehitamisega ei maksa kiirustada. Tuleb keskenduda sellele, millised elektrijaamad on majanduslikult tasuvad tuleviku ühtsel Euroopa elektriturul. Praegu ei ole Eesti elektrimajanduse tulevikust paremat arusaama kui olla osa ühtsest Euroopa turust ja võrgust.

Mõistmaks eelnimetatud tulevikuperspektiivi sisu, peab saama paika Euroopa elektrituru mudel. Näiteks elektritootmise tasuvuse pilt muutub oluliselt, kui otsustatakse lisaks energiaga kauplemisele turule (praegune Nord Pool Spoti elektribörsi mudel) luua ka võimsusega kauplemise turg, mis annab näiteks soojuselektrijaamadele kohe uue hingamise.

Vaja vähem investeerida

Viimaste nädalate elektritootmise arutelu on ilmekalt näidanud, et meil puudub sisuline usk Põhjamaade–Balti elektrituru toimimisse. Turgu tundub olevat tore omada, kuid toimiva turu elektrivarustuskindlusse ei näi uskuvat ei parem- ega vasakpoolset poliitikut. Euroopa Liidu regulatsioon on aga rajatud just loogikale tagada liikmesriikide energia- varustuskindlus toimiva turu kaudu. Väidetavalt peaks ühtne turg, ühtne võrk tagama

Lisainvesteeringuid uutesse kateldesse Narva lähedal Auveres on põhjendatud eeskätt energiapõhjustega. Veskimägi hinnangul ei peaks me aga muretsema, et Eesti ei saaks vajadusel partneritelt elektrit osta.

Foto: Delfi

Subsiidiumipõhiste uute elektrijaamade ehitamisega ei maksa kiirustada.

Ühtne võrk peaks tagama 25 protsenti väiksema investeringuvajaduse.

25 protsenti väiksema elektritootmise investeerimise vajaduse võrreldes sellega, kui iga riik vaataks tarbimise-tootmise tasakaalu riigipõhiselt.

Mida väiksem süsteem, seda ebaefektiivsemad on ainult ühe riigi tarbimiskoor- must arvestavad investeeringud. Siin on Eesti jaoks üks oluline ja suure hinnasildiga valikukoht: kas me läheme edasi strateegiaga, et integreeritud turgu ja ühendusi on tore omada, kuid igaks juhaks peab kogu tootmisvõimsus enda „tagahoovis” olemas olema? Ehk et elektrijaam Soomes on varustuskindluse seisukohalt halvem kui elektrijaam Eestis. Selline lähenemine on ilmselt kantud usust, et mingi mittesõjalise kriisi ajal muutuvad teised Põhjamaade – Balti riigid nii enesekesksaks, et ükski kokkulepe ei toimi. See on fundamentaalne käsitlus. Kas me usume, et Soome lülitab mõnes olukorras elektritühenduse välja?

Eesti ja Balti riikide elektrisüsteem on üha rohkem integreeritud naabersüsteemidega (Soomega ühendusvõimsust 1000 megavatti (2014), Rootsiaga 700 (2016), Poolaga 500 (2015) ja 1000 megavatti (2020), Venemaa ja Valgevene 2600 megavatti), mistõttu on oluline käsitleda tootmis- tarbimise arengut laiemas regionaalses kontekstis. Tootmisressursside piisavuse regionaalne käsitlus ühtse Põhjamaade–Balti elektrituru põhjal võimaldab saavutada tarbimis- vajaduse rahuldamise väiksema ühiskondliku kogukuluga ja annab tootjatele võimaluse maksimaalselt rakendada tõhusamaid tootmisvõimsusi.

Tulevikus tuleks Eesti elektrimajandust arendades kaaluda võimalust, et tippkoormus ei pea, aga võib (turupõhiselt) olla kaetud kohalike elektrijaamadega.

Ei jää elektrita

Seega neil vähestel tundidel, kui süsteemis on tippkoormus, võib sõltuvalt turuolukorrast arvestada tipukoormuse katmiseks ka välisühenduste ja ühtse Põhjamaade–Balti turupiirkonnas asuvate tootmisressursside kasutamise võimalust. Seda olukorras, kus Eesti elektrisüsteemi koormus viimase nelja aasta arvestuses on olnud vaid keskmiselt 13 protsendil aasta tundidel suurem kui 1200 megavatti.

Kui kasutada ühendusi elektritarbimise impordiga katmiseks, peavad varustuskindluse kriteeriumid olema alati täidetud. Varustuskindluse tagamiseks on 2015. aastaks süsteemihalduri kasutada 250-megavattine avariireservelektrijaam ja lepingute alusel 400 megavatti avariireserve, mis võimaldab ühenduse rikke korral tarbijaid elektriga tõrgeteta varustada. Põhjamaades on tipu ajal saadaolevaid tootmisvõimsusi orienteeruvalt 73 gigavatti ja Baltimaades ligi kuus gigavatti, mida on vähem kui kümnendik Põhjamaade tootmisvõimsusest. Arvestades Põhjamaade elektritootmises domineerivad suurte reservuaaridega hüdroelektrijaamu ja regiooni tipukoormuste ajalist mittekokkulangevust, on tulevikus 1700-megavattise ühendusvõimsuste olemasolu korral tehniliselt võimalik katta impordiga osa Baltimaade tiputarbimist. ●

LUGEJAKIRJAD

President olgu aktiivsem

●●Käesolevat ajajärku võib nimetada ka murdeperioodiks. Eesti ühiskond on aktiiviseerunud ja valmis oma õiguste eest välja astuma, välja astuma Reformierakonna dirigeerimisel riigis valitseva ahnitsemise ja maripuuliku saamatuse vastu rahva ja riigi ees seisvate põhiprobleemide lahendamisel.

Peaminister Andrus Ansipi moka otsast öeldud vabandus osutab, et Reformierakond on ka varjatud rahade eest end võimule ostnud. Kui siia lisada veel nendest rahastamisjuhtumitest avameelselt kõnelenud Silver Meikari väljaheitmine erakonnast, on tegemist lausa lokašenkismiga.

17 ühiskonnategelase ettepanekud, Harta 12, on pannud lõpuks jää liikuma isegi Kadriorus. Presidendikandidaadina lubas Toomas Hendrik Ilves, et tahab leida lähiaastatel lahendused meie tulevikku otsustavalt mõjutavatele probleemidele – rahvastiku vananemisele, madalale sündivusele, töökäte nappusele, viletsale tervisele...

Ta lubas ka tõstatada ja sõnastada koos teadlaste, kultuuritegelaste, ettevõtjate ja teiste asjatundjatega probleeme, mille lahendamine on hädavajalik Eesti riigile ja rahvale kestmiseks ka aastakümnete pärast (EPL 16.9.2006).

President Ilves ei ole oma lubadusi täitnud. Sellepärast olemegi lõhkise küna ees. Kultuuritegelased, kes 2006. aasta septembris Ilvest avalikult toetasid, võiksid nüüd oma avaliku pöörumise uuesti läbi lugeda ja presidendilt aru pärida, miks ta oma sisepoliitilisi strateegilisi lubadusi ei ole täitnud. Viimase 18 aasta jookul ei ole arendatud riiki selliselt, nagu nõutakse põhiseaduse preambulas – praegu ei ole riik pandiks praeguste ja tulevaste põlvetele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus.

President Toomas Hendrik Ilves! On viimane aeg tulla välja mugavustsoonist.

Ülo Mäe, Pirita

Fellini ja Eesti

●●Täpselt pool sajandit tagasi jõudis kinolinala maailma- kuulsa Itaalia režissööri Federico Fellini linatões „8½”. Tuleval sügisel, kohalike valimise aegu, täitub meie peaminist- ril kah kaheksa ja pool aastat troonistaaži. Enne mainitud suurfilmi jäädvustus ajaluku Fellini „Magus elu”, järege ootas „Klounid”. Kuidas meil läheb?

Rein Grenberg, Pärnumaa

HILLAR METSA METSIK MAAILM

EESTI PALKADEST

Madalad palgad pole enam konkurentsieelis – need on nüüdseks muutunud Eesti majanduse pikaajaliseks riskiks (...). Töötusele on ju selge alternatiiv: minna Soome tööle.

MAJANDUSANALÜÜTIK MARIS LAURI (ÄRIPÄEV)

ILVESTEST

Tavaliselt murrab isa-ilves aastas 60 kitse.

KESKKONNATEABE Keskuse spetsialist
RAIDO KONT (MAALEHT)

REFORMIERAKONNAST

Erakondlik propaganda-aparaat ei ulatu Facebooki ega suuda seal oma sõnumit levitada.

PRIIT HÖBEMÄGI PARTEILISE KONTROLLI NÖRGENEMISEST
(EESTI EKSPRESS)

EESTI-VENE piiriläbirääkimisi taasalustades tuleks siiski jutuks võtta ka piiri kulgemine

Eesti ülesanded uutal piiriläbirääkimistel

Hardo Aasmäe

geograafiateaduste kandidaat

Selle aasta 1. septembril tegi Venemaa välisminister Sergei Lavrov avalikkusele ootamatu üleskutse alustada Eestiga uuesti piiriläbirääkimisi. Nagu Nõukogude ajal, esitas seepeale rühm riigikogu liikmeid valitsusele pöördumise, et vene vennasrahva soov arvesse võetaks. Valitsus soostus kiiresti. Samal ajal on mõlema poole innukuse ajendid teadmata. Venemaa ootamatu huvi läbirääkimiste vastu lähtub suure tõenäosusega Vladimir Putini poliitilisest minevikust. Kui Putin oma eelmisel ametiajal Venemaa allkirja Eesti-Vene piirilepingult kärarikkalt tagasi võttis, siis käitus ta poliitilise teismelisena. Uuel presidentiajal tuleks see piinlik vahejuhtum vaikselt ära klaarida.

sega Vladimir Putini poliitilisest minevikust. Kui Putin oma eelmisel ametiajal Venemaa allkirja Eesti-Vene piirilepingult kärarikkalt tagasi võttis, siis käitus ta poliitilise teismelisena. Uuel presidentiajal tuleks see piinlik vahejuhtum vaikselt ära klaarida.

Mille üle läbi räägitakse?

Ilmselt tahaks Venemaa lahti saada Tartu rahu varjust. Seal on Venemaa pidulikult lubanud vabatahtlikult ja igavesi loobuda nõuetest Eesti suhtes. Ühtlasi räägitakse praegu, et piiri kulgemise üle läbirääkimisi ei peeta. Paraku tuleb pidada. Me peame maismaapiiri Kagu-Eestis ja Narva veehoidlas sobivasse kohta nihutama. Mõistagi on see paljudele asjaosalistele õudusunenägu. Ilmselt hakkavad nad kohe rääkima sellest, et Venemaa ei nõustu maade loovutamise mitte ialgi. Meie piiriläbirääkimised lõppesid 2005. aastal, kui nende

õhkkonda määras veel Boriss Jeltsini kunagine Petseri piiri taga jalgade trampimine: Venemaa ei anna kellelegi jalatäitki maad!

Paraku on see Venemaa tänaseks haihtunud. 2008. aasta Vene-Hiina piirilepinguga anti ära mitusada Amuuri jõe saart kogupindalaga u 1000 ruutkilomeetrit. Äraantud saarte hul-

Kui toimub maa-alade vahetus, siis pole tegemist territoriaalsete pretensioonidega.

gas olid Damanski ja Tarabarovi saar ning pool Suur-Ussuuri saart. Nendel saartel olid Venemaa piirikindlustused ja Habarovski linnaelanike aiamaad. Järjekorras on osa Kurii saarte loovutamine Jaapanile, päästmaks Venemaa Kaug-Ida. Venemaal puudub majanduslik võime seda piirkonda oma Euroopa-osa toel arendada.

Hiina on huvitatud Venemaa Kaug-Idast kui tooraineripatsist. Jääb üle lõimuda Jaapani, Lõuna-Korea, Taiwani, USA jt Hiina konkurentidega.

Mida taotlema?

Teatavasti lähtuti Eesti-Vene piiri kehtestades põhimõttest, et piir kulgeb mööda Eesti NSV idapiiri. Paraku ei vasta praegune piirileping sellele põhimõttele ning see väide on avalikkust ja riigikogu eksitav. Me hakkame Narva lahes ära andma ligikaudu kahe Tallinna lahe suurust mereala, samaväärset ala vastu saamata. See on nähtav eestikeelses „Suures maailma atlas“ lk 174. Venelastel on seda vaja Ust-Luga sadama äri ajamiseks. Sama lugu on Narva veehoidlaga. Eesti NSV ja Venemaa NFSV piir kulges mööda Narva jõe sängi. Narva veehoidlas teeb ta järsu looke itta, kus Pljusaja jõgi enne ala üleujutamist Narva jõkke suubub, ja sealt tagasi läände. Seda võib iga-

üks maa-ameti kodulehel ajaloolistelt kaartidelt näha. Piiri selline asetus on oluline vee liikluse ohutuse vaatepunktist, sest Eesti-poolse kalda lähedal võib vähegi suurema süvisega alus sõna otseses mõttes kännu otsa sõita. Tagatipuks pole selge, kui kaua üldse Narva veehoidlat vajatakse. Võib-olla on meil tulevikus rohkem vaja ajaloolist Narva jõe koos muljet avaldava kosega. Kui veehoidla tühjaks lasta, jääks üks osa Eesti NSV maismaad Venemaale. Territoriaalveed on riigi territooriumi lahutamatu osa nagu maismaagi.

Andes ära osa Eesti NSV aegset Narva lahte, tuleb midagi vastu küsida. Ilmselt on mõistlik õgvendada piiri Kagu-Eestis, kus meile on praeguse piiri puhul üsna tülikas nn Saatse saabas. Venelaste teeb samas peavalu lootusetu ääremaa haldamine põhja pool Moložovka jõe koos Kolpini saarega. Tegemist on soostunud ja tektoonilise vajumise

tõttu üha enam soostuva alaga. See tuleks vahetada Narva lahe mereala vastu. Kui vahetatakse, siis pole tegemist territoriaalsete pretensioonide esitamisega.

Piirilepingu võiks ette võtta veel laiemalt. Nimelt oleme EL-i ühinemislepinguga end järgalt kammitsenud kõikvõimalike erimajandustsoonide rajamisel. Selle korvamiseks võiks Venemaa territooriumil olla Petseri ja Jaanlinna erimajandustsoon viisavabaduse, tööjõu ja kapitali vaba liikumisega. Omaette küsimus oleks Narva HEJ-i müük või rentimine Eestile sarnaselt Soomele renditud Saimaa kanali Venemaa-lõiguga.

Piiriläbirääkimistel tuleb kindlaks teha, kas on veel elus see Venemaa, mis ei pea Eestit võrdõiguslikuks naabriks, vaid mässavaks piiriproovintsi, millele tuleb koht kätte näidata. Kui asi on nii, siis tuleb lihtsalt veel kakskümmend aastat oodata. See pole väga pikk aeg. ●

NISSAN X-TRAIL PLATINUM EDITION VÕIMAS VARUSTUS – MÕNUS HIND

Selleks et jõuda sinna, kus vaid vähesed on käinud, läheb vaja vastupidavust, oskusi ja ennekõike julgust. Nissan X-Trail Platinum Edition on loodud neile, kes võtavad raskusi laia naeratusega.

Kas sinagi oled üks neist?

NISSAN X-TRAIL 4x4 PLATINUM EDITION

MT - 25 990 €

AT - 27 590 €

HINNAVÕIT 4810 €

- Säästlik mootor: 2.0 dCi, 150 hj
- ALL MODE 4x4-i nelikvedu, nõlvastardiabi ja mägi pidur
- Navigatsiooniseade Nissan Connect
- 360° täisvaatekaamera
- Panoraamkatuseluu
- Disainipakett Platinum Edition

BRONEERI PROOVISÕIT JUBA TÄNA!

Fakto Auto AS

Osmussaare tee 10, Tallinn
tel 638 9200

Eurostauto OÜ

Kadaka tee 72a, Tallinn
tel 671 0900

Eurostauto OÜ

Roheline 72, Pärnu
tel 447 6111

Autospirit Tartu OÜ

Turu 47, Tartu
tel 734 1126

Wiru Auto OÜ

Kreutzwaldi 5b, Rakvere
tel 329 5560

www.nissan.ee

NISSANI OMANIK!
Ühine ja võida 3 300 €!

YOU+NISSAN
nissan.ee/you+

Doktorandi valik: niruvõitu emapalk või tööotsingud

Ebaõiglus

Kuigi emapalk peaks sündimust suurendama, jätab see noored naisteadlased väärilise hüvitiseta.

Tuuli Jõesaar
tuuli.joesaar@ep.ee

(algus lk 1)

Doktorandi ainus võimalus miinimumalgast vähegi suuremat emapalka saada on hakata tööle nooremteadurina – see on ametikoht, mida ülikoolid saavad veel doktorikraadita teadlastele pakkuda ja kus saab doktorand oma uurimistööd jätkata. Seal on paraku üks aga: ülikoolil pole kohustust sellist ametikohta pakkuda ja rahaline kate tuleb leida osakondade juhatajail endil.

Doktorante on Eestis praegu veidi üle 3000. Tartu ülikooli ajakirjandusdoktorandi ja kahe lapse ema Marju Kadastiku sõnul ei saa doktorandid vanemapalga asjus ülikooli peale lootda. „Mina olin doktoranditööle kõrvalt mujal tööl, nii et vanemapalka sain sealt. Doktoranditoetuse pealt sotsiaalmaksu ei maksta ja nii saab vanemahüvitist miinimumpalga pealt ja sellepärast pole ma ka doktorandikohta saanud väga tõsiselt võtta. Minu tutvusringkonnas ei tea ma ka teiste teaduskondade doktorantide seast kedagi, kellele oleks nooremteaduri kohta pakutud,” ütles Kadastik.

Arutatud on pikalt

Tartu ülikooli kirjanduse ja kultuuriteaduste doktorandi Aija Sakova-Merivee sõnul on doktorantide staatuse küsimus olnud probleemiks juba pikemat. „Seda on ka hulk aktiivsemaid doktorante ning doktorantide assamblee püüdnud mõjutada kuni selleni välja, et osa töötas aktiivselt

kaasa seaduse parandusettepanekute kallal. Viidi läbi muudatused ja pool aastat (01.01–01.07.2012) kehtis ka olukord, kus doktorandile oli seadusega loodud olukord, et tal oli õigus taotleda enda vormistamist tööle nooremteadurina. See oleks andnud talle ka võimaluse olla mitte enam n-õ stipendiumit saav üliõpilane, vaid teadustöötaja. Need punktid likvideeriti 1. juulil 2012 kehtima hakanud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse redaktsioonist. Ei

teadurina on doktorant vaid üliõpilane, kellel ei jookse tööstaaz ega ole ka õigust oma senisele sissetulekule ehk toetusele vastavat vanemapalka saada. „Kui riik soovib soosida noorte kõrgharitud inimeste pereloomise soove, siis ei tohiks see olukord doktorantide jaoks nii olla. On arusaamatu, miks need seadusmuudatused, mida me doktorantidena läbi surusime, uuesti tühistatud on,” ütles Sakova-Merivee.

Haridusministeerium aga probleemi ei näe. „Sellest aastast on doktorikraadi püüdnud võimalik asuda ametisse ka nooremteadurina,” ütles haridusministeeriumi kõrghariduse osakonna juhataja Mart Laidmets.

Ka Tartu ülikooli üliõpilasesindust, mis peaks kõigi üliõpilaste õiguste eest võitlema, doktorantide probleem tegutseda ei sunni. Üliõpilasesinduse aseesimees Kaspar Krup viitas põhjusena samale seadusepõlale kui haridusministeerium: doktorand võib ju töötada nooremteadurina. ●

Praegu ei ole doktorandi töölepingu sõlmimine ülikoolile kohustuslik.

ole arusaadav, mis põhjusel. Praegu on seis selline, et doktorandiga töölepingu sõlmimine ei ole ülikoolile kohustuslik. See sõltub osakonnast, institutsioonist ja sellest, kuidas professor on suutnud teadusrahastid hankida,” selgitas Sakova-Merivee.

Ilma töölepinguta ehk ilma võimaluseta töötada noorem-

SOTSIAALMINISTERIUMI SEISUKOHT

Soovitus: minge tööle!

Doktorantide probleem ei leia mõistmist ka sotsiaalministeeriumist. Eesti Päevaleht küsis, kas ministeeriumis on arutatud võimalust, et doktorandid saaksid vanemapalka doktoranditoetuse, mitte miinimumpalga põhjal. Küsimusele otsesõnu ei vastatud, küll aga viitab ministeeriumi hüvitiste ja toetuste poliitika juhi Katre Palli vastus sellele, et doktorandil tasub lihtsalt tööle minna. „Doktoranditoetuselt ei arvu-

tata vanemahüvitist, samas vanemahüvitise ja doktoranditoetuse samaaegsel saamisel vanemahüvitist ei vähendata, nagu seda tehakse töötasu ja vanemahüvitise samaaegsel saamisel,” ütles Pall. Kuivõrd aga nooremteaduri ametikohti pole kõigil doktorantidel võimalik saada, tähendab see omakorda, et teadustöö kõrval tuleks emaks saada kavatsel doktorandil hankida veel lisaks teine töökoht.

Tartu ülikooli ajakirjandusdoktorant Marju Kadastik ei tunne enda sõnul ühtki doktoriks pürgijat, kellele oleks pakutud riigi eeldatavat lahendust: asuda tööle nooremteadurina. Foto: Jassu Hertsman

Kuidas jõuame Eestit üleval pidada ka aastate pärast?

Kärajad

Aastast 2007 toimuv presidenti mõttekoja ja sihtasutuse Eesti Koostöö Kogu korraldatud ühine kärajapäev kandis sellel aastal pealkirja „Millist Eestit jõuame üleval pidada?”. „Kutsusin teid täna rääkima sellest, mida peaksid kõik Eesti kodanikud, valitsus ja parlament ühiselt ette võtma, et jõuaksime oma riiki üleval pidada ka 20 ja 30 aasta pärast. Siis, kui töökäsi on eeldatavasti vähem

ja ülalpeetavaid rohkem,” ütles president sissejuhatavas kõnes, viidates ka sellele, et meie ajude pink on liiga lühike, et lubada teatud destruktivistset käitumist.

Pikema sõnavõtu pidanud vandeadvokaat Jüri Raidla sõnul ei saa keegi eitada Eesti edulugu. „Paraku on see edulugu viinud paljud meist, sealhulgas eriti poliitilise elidi, naudingute ja mugavuste maale ning see nauding on meie keele ja meele vallas nii sügavalt, et pole tähele pandud, et Eesti

Ilves: kaklemiseks on meil pink lühike.

Foto: Tanel Meos

on sattunud toetussõltuvusse,” tödes Raidla. Ta viitas, et arvestades toetuste osa Eesti avaliku sektori kuludest, pole Eesti riik enam isemajandav.

Et riigi edulugu saaks jätkuda, tuleks Raidla hinnangul teostada Eestis riigipidamise reform: riiki tuleb hakata

pidama odavamalt ja tulemuslikumalt

Kuna Euroopa Liit föderaliseerub, siis hakkab Raidla hinnangul Eesti põhiseadus ajale jalgu jääma. Seetõttu tuleks hakata ette valmistama põhiseaduse uuendamist. ●
Kärt Anvelt

Säutsuvad presidendid tõmbavad tähelepanu ka Eestist kaugemal

Sotsiaalmeedia

Nii nagu president Toomas Hendrik Ilves suutis tõmmata rahvusvahelise üldsuse tähelepanu tõsisele majanduslikule debatile kasinuse ja kulutamise vahel, on järgmise säutsuva riigijuhina võtnud teatavalgale üle Aserbaidžani president Ilham Älijevi.

Kui partei aastapäeval peetud kõne väga suurt tähelepanu ei saanud, siis sellest kõnest inglise keelde tõlgitud ja paar päeva tagasi Älijevi Twitteri kontole postitatud

lühisõnumid on üha enamatesse meediaväljaannetes jõudnud. Aserbaidžani naaberriiki Armeeniat halvustanud säutsud on jõudnud Reutersi, AFP ja RIA Novosti uudisteagentuuride kaudu paljudesse väljaannetes, käesolev Eesti Päevaleht on vaid üheks näiteks.

Ilham Älijevi väited, nagu „Armeenial pole riigina mingit väärtust” ja „Meie vaenlane on armeenlaste lobitöö”, on pannud diktaatori uuesti rahvusvahelise kriitika alla. ●
Lauri Tankler

Einar Vallbaum arvab, et tema oleks paslik mees esindama kogu Ida-Eestit.

Foto: Rein Sikk

Ida- ja Lääne-Viru võivad varsti saada ühise maavanema

Halduskorraldus

Lääne-Virus seda kohta täitev Einar Vallbaum on valmis istuma ka Ida-Viru maavanema toolile.

Rein Sikk
rein.sikk@epl.ee

„Ma olen nõus alustama Virumaa ühendamist sellega, et võtan üle vabaks jääva Ida-Viru maavanema koha,” teatas Lääne-Viru maavanem Einar Vallbaum. Kuna Ida-Viru maavanema Riho Breiveli tööleping lõpeb 30. novembril, jääb sealne koht tühjaks. Senini pole avalikkuse ette toodud ühtegi kandidaati ning esialgu hakkab Ida-Virumaal seda ametikohta täitma sealne maasekretär Eve East.

Kolmandat aastat Lääne-Viru maavanemana tegutsev Einar Vallbaum on veendunud, et tal jätkub tahet ja energiat kogu Virumaal tegutsemiseks. „Täna on maavanem eelkõige maakonna müüjimees ja laialt vaadates on Virumaad nii välisinvestoritele kui muudele huvilistele märksa hõlpsam turustada, kui ei pea lõpmatukseni selgitama, miks meil on

kusagil seaduses kirjas, et üks ja sama inimene ei tohiks olla kahe maavanema koha peal. Peamiseks oma võimalikus Viru maavanema töös peab ta Ida-Eesti terviklikku arendamist ja tutvustamist. Laiemas plaanis peab ta võimalikuks ka näiteks Saarte maavanema koha loomist Hiiumaa ja Saaremaa eraldi toimetamise asemel. Või siis Lõuna-Eesti ühise juhi alla ühendamist.

Lahkuja toetab

Ida-Virumaal ametist lahkuv Riho Breivel on Vallbaumi ideega kursis ja ei pea seda utoopiliseks. „Kunagi, kui nii Võru-, Põlva- kui Valgamaal puudus maavanem, tegin ettepaneku, et pange neile kolmele kohale üks mees, kes suudab luua ratsionaalse süsteemi,” meenutas Breivel. „Ütlen Einarile tere tulemast Jõhvi!”

Ka Lääne-Viru endine maavanem ja Ida-Virumaal Eesti Põlevkivi juhtinud riigikogulane Lembit Kaljuvee peab Vallbaumi ideed teostatavaks. „Kui kunagi said maakonnad nimetatud Ida- ja Lääne-Viruks, siis tagamõte oli ju ikkagi ühinemine. Nüüd saaks Vallbaum, kellel energiat jätkub, sellega algust teha. See, kust jookseb piir Ida ja Lääne vahel, on aga pigem meie isetunde küsimus,” rääkis Kaljuvee. Ta rõhutas, et kahele Virumaa-

le ühe maavanema panemine on võimalus, kus kaotada pole midagi, küll aga võita.

Tartu ülikooli Narva kolledži rektor Katri Raik sai mõne aja eest ettepaneku Ida-Virumaal maavanemaks hakata, aga ta eelistab kolledžit juh-

MINISTER

Kahtlev Kiisler

Regionaalminister Siim Valmar Kiisler naeris kõva häälega Vallbaumi ettepanekust kuulates. Ta lisas, et pidas seda senini vaid omavaheliseks heaks naljaks, mitte tõsiseks mõtteks.

Maavanemate kandidaatide leidja ja esitaja Kiisler ütles Vallbaumi arvamust kommenteerides, et tema küll ei saa teha ettepanekut Lääne-Viru maavanem ka Ida-Viru maavanemaks nimetada. „Selline ettepanek peab ikka tulema altpoolt, mitte minult,” teatas regionaalminister. Ühtlasi ei välistanud ta nii-öelda rahva poolt tuleva ettepaneku arutamist.

tida. „Samas võib hea mõte Ida- ja Lääne-Viru maavanema koha ühendamise viia piirkonda arengus edasi,” leidis ta.

Kuna võimupoliitikud on maavanemate kohad omavahel ära jaganud, siis kuulub Ida-Virumaa koht IRL-ile. „Ma Vallbaumi erakondlikus kuuluvuses küll probleemi ei näe,” ütles Lääne-Viru endine maavanem, riigikogu õiguskomisjoni juht Marko Pomerants. Tema arvates võiks tänase olukorra baasil tõesti üle vaadata ja läbi arutada ka teiste maavanemate haldusalad. Sama mõtet pooldab Ida-Virumaa omavalitsusliidu juht Veikko Luhalaid. „Võib-olla vajaksime maavanemate asemel tõesti pigem regioonide kubernere,” mainis ta. ●

Einar Vallbaum on väsinud Lääne-Virumaa kirjade Läänemaale sattumisest.

Ida- ja miks Lääne-Virumaa,” on Vallbaumi arusaam. Lisaks on ta väsinud Lääne-Virumaa kirjade Läänemaale sattumisest ja selgitamast välismaalastele, et Lääne-Virumaa ei asu sugugi Lääne-Eestis.

Vallbaumi teada pole ka

Telli nüüd Eesti Päevaleht!

Võida 3 x 1000 € väärtuses kinkekaarte Kaubamajast!

Kõik Eesti Päevalehe Kodupaketi ja Äripaketi praegused tellijad saavad samuti loosimisele registreeruda.

Kiirusta, sest esimene loosimine on 28. novembril!

Telli ja registreeru:

epl.ee/aripakett

epl.ee/kodu

Äripakett sisaldab:

- Eesti Päevaleht E-R
- Uus laupäevaleht LP
  - Ärileht
- Eesti Päevaleht, LP ja Ärileht digilehena

Kodupakett sisaldab:

- Eesti Päevaleht E-R
- Uus laupäevaleht LP
- Eesti Päevaleht ja LP digilehena

ärileht

Eesti Päevaleht

Lisainfo: klienditugi@lehed.ee või 680 4444

Karud kolivad üha lääne poole

Loodus

Mesikäppade levikuala Eestis on aidanud laiendada eeskätt emakarude küttimata jätmise.

Ulvar Käär
ulvar.kaart@ep1.ee

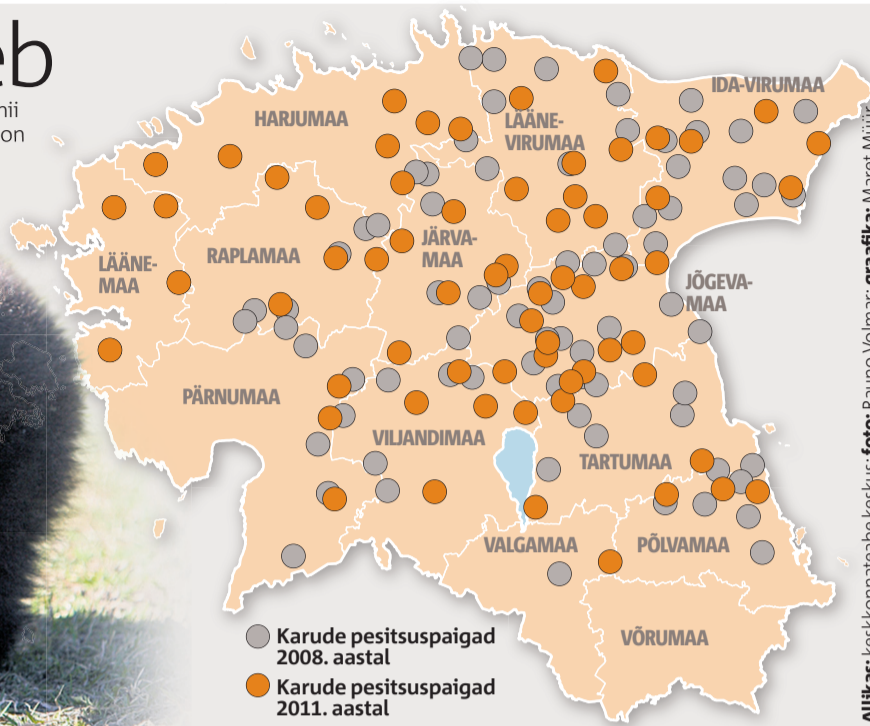
Karude arvukus on saanud viimasel kümnendil rahulikult kosuda. Selle tulemuseks on nad viimastel aastatel kolinud Kesk-Eestist ka Läänemaale. Kui veel kuus aastat tagasi polnud Läänemaal ühtegi karupesakonda, siis viimase loenduse järgi oli sinna siginenud neli poegadega emasloom.

Peep Männil keskkonnateabe keskuse ulukiseire osakonnast viitas, et karude arvukuse suurenemist on viimasel ajal olnud selgelt märgata nii Läänemaal kui ka Harjumaa lääneosas. „Seda saab põhjendada peamiselt küttemisega: kütmissurve on neil aladel olnud tagasihoidlik ning siiani ei ole seal kütitud ühtegi täiskasvanud emakarut,“ selgitas ta.

Kuigi vahepealse arvukuse suurenemise tõttu võiks eeldada, et sarnaselt läänesuunaga on nad hakanud püsivalt asustama ka kahte senini karudeta Lõuna-Eesti maakonda – Võrumaad ja Valgamaad –, pole see nii läinud, sest niipea kui sinna kanti on ilmunud mõni poegiv emakarut,

Leviala laieneb

Karude arvu suurenemist on olnud selgelt märgata nii Läänemaal kui ka Harjumaa lääneosas. Läänemaale on asunud elama neli poegadega karumamm.

● Karude pesitsuspaigad 2008. aastal
● Karude pesitsuspaigad 2011. aastal

ATRAKTSIOON

Karu meelitab turistid metsa

Suurkiskjad on suhteliselt vähese arvukuse ja väikese levikuala tõttu muutunud Euroopas väga atraktiivseteks loodusturismi objektideks. Paljudes riikides, kus suurkiskjaid on rohkem, on selle turismihaaruga tegeletud juba pikalt ja ka Eestis on see viimasel paaril aastal arenema hakanud.

Suurkiskjatest on aidanud loodusturismivankrit vedada just karud: erinevalt huntidest ja ilvestest on mesikäppasid võimalik näha, pildistada ja filmida, kui meelitada nad söödaplatside lähedusse rajatud vaatlusonni juurde.

Karud liiguvad ringi peamiselt videvikus ja öösel. Päeval nad tavaliselt magavad kuskil varjulises kohas ja inimest märgates eelistavad eemalduda. Seetõttu ei ole karu loodusel just kerge kohata.

ru, on ta kohe kas enesekaitseks või mõnel muul põhjusel maha lastud. „Sellised juhtu-

Viimase arvukushinnangu järgi elab Eesti metsades kokku 650–700 mesikäppa. Olgu võrdluseks märgitud, et hunte on meil 250 ringis ja ilveseid kuni 600.

Karude puhul arvatakse, et juurdekasvu kiirus on pärast pikemat töusutrendi tänu suhteliselt aktiivsele küttemisele nüüdseks pigem stabiliseerunud. Kui näiteks eelmisel jahihoo-

ajal lasti üle Eesti 53 karu, siis tänava on keskkonnaameti andmeil kütitud 55 karu.

Jahti tuleb jätkata

Aastateks 2012–2021 koostatud suurkiskjate kaitse ja ohjeldamise tegevuskava seab sihiks hoida karude arvukust edaspidi vähemalt 60 poegadega pesakonna ja 600 isendi juures. Ühtlasi on sellesse hiljuti keskkonnaministri allkirja saanud kavasse kirjutatud, et karudele jahi pidamist tuleb jätkata ees-

kätt liigi inimpeglikkuse säilitamiseks ja karude tekitatud kahjustuste vähendamiseks.

Männil osutas, et karude asurkonna kaitse seisukohalt on väga tähtis tagada nende levikuala laienemine ka lõunapoolsetesse maakondadesse ja sellepärast tuleks tema arvates vältida karude küttemist Eesti lõunapiiril lähemal kui 50 kilomeetrit.

Praegu teevad karud taliuinakut või viimaseid ettevalmistusi uinumiseks. ●

Võru- ja Valgamaale pole karud püsima jäänud, sest nad on kohe maha lastud.

mid leviku servaaladel piiravad oluliselt või võivad isegi peatada leviala laienemise,“ nentis Männil.

Täna Delfis: Millistes Eesti kohtades on liiklus kõige jaburamalt korraldatud?

Peking

Ohtralt Aasiat: Hiina müür, Keelatud linn, Taevatempel...

Reisi loosime 8.01.2013. Tellis leht enne 6.01.2013.

New York

Maailma metropol: Vabadussammas, Empire State Building, Broadway muusikal...

Reisi loosime 4.12.2012. Tellis leht enne 2.12.2012.

Kairo

Müstiline Egiptus: Püramiidid, Niiluse kruis, Luxor, Kuningate org...

Reisi loosime 18.12.2012. Tellis leht enne 16.12.2012.

Telli EESTI EKSPRESS ja avasta maailma!

Esimene reisiloos viib New Yorki!

1. Telli. Tellides Eesti Ekspressi täispaketi või digipaketi vähemalt 6 kuuks või otsekorraldusega, osaled kolme uhke reisi loosis.

2. Registreeru reisile. Loosis osalevad kõik uued ja olemasolevad tellijad, kes annavad oma reisisoovist teada aadressil www.ekspress.ee/avastamaailma.

3. Võida! Mida varem tellid, seda rohkemate reisi loosis osaled! Ära koba pimeduses – avasta maailma koos Eesti Ekspressiga!

Telli ja registreeri aadressil
www.ekspress.ee/avastamaailma

Klienditugi: tel 680 4444, e-post klienditugi@lehed.ee

EKSPRESIDENDI HÜVED

Läti seim kiitis eile esimesel lugemisel heaks presidenditegevuse tagamise seaduse parandused, millega ekspresidendid jäetakse ilma riigikorteri ja limusiinist. **ERR**

MADONNA KAHJUSTAS VENEMAA KAITSEVÕIMET?

Peterburis algas eile kohtuprotsess popstaar Madonna Piiteris toimunud kontserdil väljendatud mõtete üle. Laulja kutsus laval kohalikke seksuaalvähemusi üles oma õiguste eest seisma. Kohtus

nõutakse temalt selle eest nüüd 333 miljonit rubla (8,3 miljonit eurot), sest hagejad leiavad, et Madonna avaldus tekitab Venemaal rahvastikuprobleeme ja ohustab riigi kaitsevõimet. **Delfi**

HAKKAS PIHTA: SUUR RAHALAHING BRÜSSELIS

Eile õhtul algas Brüsselis EL-i järgmise seitsme aasta (2014–2020) eelarvekavale pühendatud ülemkogu istung. Rahvusvaheline ajakirjandus ennustab pealkirjadega võimsat

sõda. The Guardiani hinnangul „kogunesid EL-i juhid Brüsselisse seninägematuks lahinguks”. Reuters iroonitses: „Unustage Nobeli rahupreemia, EL-is algas ülemkogusõda.” **EPL**

Relvarahu Gaza sektoris: kes võitis, kes kaotas?

Vaheniis

Hamasi lõpetab raketirünnakud, Iisrael peatab sihttapmised ja avab piiripunktid Gazaga.

Kaivo Kopli

kaivo.kopli@epi.ee

Kohe kui Egiptuse välisminister – USA välisminister taustal seismas – teatas Iisraeli ja Hamasi relvarahust, ilmusid Iisraeli pea-, kaitse- ja välisminister Tel Avivis pressikonverentsile, kuulutamaks võitu ja õnnitlemaks rahvast, ennast ja üksteist. Vaevast jõudsid nad otsetelepildist kaduda, kui Kairos tegi oma etteaste Hamasi juht Khalid Mashal, kuulutades Hamasi võitu ja vastase kaotust, mida tema meelest näitas kenasti ka Iisraeli juhtide morn ilme eelmainitud pressikonverentsil.

Juutide juhid kinnitasid, et kaheksapäevane õhurünnakute operatsioon täitis oma eesmärgid. Mashali sõnul sai aga Iisraelile osaks „tõsine kaotus” ja Iisraeli sõjakäik „nurjus, olgu Jumal kiidetud”.

Piiriületus selgusetu

Relvarahuleppe põhipunktid on pigem visandlikud ja üldsõnalised. Iisraeli üks olulisemaid lubadusi on lõpetada Gazas sihttapmised, nagu Hamasi sõjalise juhi Ahmed al-Jabari hukkamine eelmise nädala kolmapäeval, millega viimane verevalamisraund algaski. Jabari hukka mõistagi kaotus Hamasile

Relvarahuleppes puudub viide Gazasse relvade smugeldamise peatamise kohta.

ja võidupunkt Iisraelile ka ses mõttes, et näitab püsivat võimet vastase tipptegela elimineerida.

Hamasi on lubanud, et Iisraeli ründamine – eelkõige raketitega – lõpetatakse. Seega peab Hamas suutma suruda selle lubaduse peale ka Gazas tegutsevatele radikaalsematele rühmitustele, nagu Islami Džihaad. Samal ajal kui mõlema poole juhid oma võidust teatasid, jätkusid veel raketilöögid. Iisraeli politsei andmeil tulistati relvarahu esimestel tundidel Gazast Iisraeli 12 raketti. Gazas jätkusid plahvatused kuni relvarahu jõus-

Palestiina perekond naasis eile pärast kaheksa päeva kestnud õhurünnakuid oma koju Gaza sektori põhjaosas.

Foto: AFP/Scanpix

tumiseni. Kokkulepe nägi ette, et pooled hoiduvad vaenutegevusest 24 tundi ja kui rahu püsib, jätkatakse vahendatud läbirääkimisi.

Läbi tuleb rääkida Iisraeli lubaduse üle avada Gaza sektori piiripunktid ja hõlbustada inimeste ja kaupade liikumist.

Millal ja mis ulatuses avamine ja hõlbustamine toimub, ei paista olevat kokku lepitud. Tähelepanuväärselt puudub relvarahuleppes viide sellele, et Egiptus on lubanud teha midagi Gazasse relvade smugeldamise peatamiseks. See on olnud Iisraeli üks peamisi nõudmisi ja ka nüüdse operatsiooni üks eesmärgi oli just Gazas oleva relvastuse, eelkõige raketite hävitamine.

Diplomaatilise Hamas

Hamas saab üheks oma võidupunktiks kuulutada konfliktit käigus ilmnenu tõeasja, et tal on nüüd võime tulistada rakette Iisraeli tihedalt asustatud südamaale.

Iisrael aga demonstreeris võidukalt oma raketitõrjesüsteemi Raudkuppel, mis väide-

VAHENDAJA

Morsi pälvis hulga kiidusõnu

Ilmselt suurima võidu andis relvarahuleppe seda vahendanud uuele Egiptuse presidendile Mohamed Morsile. Muidugi juhul, kui vahearu pidama jääb.

Islamistid liider on suutnud osavalt laveerida Hamasi toetamise ja Egiptuse enda strateegiliste huvide vahel ning vähemasti praeguses seisus on ta saavutanud läbimurde, mis saab vaid tugevdada tema kui piirkonna võtmetegelase rolli. Seejuures sai Morsi ka hakama enda ja kukutatud Hosni Mubarakiga vahele eraldusjoone tõmbamisega.

Kiitõnu pälvis Morsi USA-st ja Euroopast ning ka Iisraelist, kus märkimisväärselt kõik kolm relvarahu pressikonverentsil osalenud ministrit tema rolli esile tõstsid. Ka Hamasi juht Khalid Mashal kiitis Morsit, et too „ei müüdnud meid maha ega avaldanud meie survet”.

tavalt püüdis enne sihtmärgini jõudmist kinni 400 raketti 500-st. Hamas saab rõhuda sellele, et mõned raketid pääsesid siiski läbi ja piisaks ju vaid mõnest rängast tabamusest Tel Avivis, et hävitada iisraellaste seni üsna kindlalt püsinud turvatunne.

Plusspoolele saab Hamas kanda ka oma (diplomaatilise) staatuse tõusu. Piirkonna poliitilised raskekaallased Egiptus ja Türgi, aga ka Katar toetasid Hamasi tugevalt. Ja kuigi välismaised vahendajad käisid nõu pidamas ka Läänekaldal valitseva Mahmoud Abbasiga, on tema juhitud Palestiina omavalitsus Hamasi tõusuga kõrvale tõrjutud ja seega võib tolle kaotajaks liigitada.

Tegelikult saab ka Iisraeli pidada rahvusvahelises plaanis võidukamaks, vähemasti nelja aasta taguse Gaza sõja-aktiiooniga võrreldes. Suuresti küll tänu maismaainvasiooni ärajätmisele ei tulnud Euroopast väga teravalt hukkamõistvat reaktsiooni. USA toetus Iisraelile kuulutati välisminister Hillary Clintoni suu kaudu lausa kalju-kindlaks. ●

Kreeka abistajad ei julge riigi laene kustutama hakata

Laenukoormus

Ööl vastu kolmapäeva pidasid euroala rahandusministrid ehk nn eurogrupp taas maratoniistungit, et otsustada, kas Kreekale saab välja anda järjekordse osa rahvusvahelist abilaenu. Paraku ei viinud 12 tundi rääkimist otsuseni ja asja hakatakse uuesti vaagima tuleval nädalal.

Kui varem on Kreeka abistamist edasi lükanud riigi enda antud lubaduste täitmata jätmine, siis nüüd ei suuda abiandjad otsuseid langetada, sest kardavad oma sõnu süüa. Ka rahandusminister Jürgen Ligi kandis eile valitsuse ette, et „troika hinnangul on [selle nädala] seisuga täidetud kõik uuendatud vastastikuse mõistmise memorandumid eeltingimused järgmiseks väljamaksiks”. Ometi abi väljamaksimise otsust ei tehtud.

Komistuskiviks on saanud Kreeka üldine võlakoores. Nimelt on varem kokku lepitud Kreeka abiprogrammis ette nähtud, et riigi laenukoormus peaks 2020. aastaks jõudma „jätkusuutlikule tasemele” ehk olema mitte rohkem kui 120 protsenti SKT-st. Kuid kuna riik on viiendat aastat majanduslanguses, kasvab lae-

nukoormus pingutustest hoolimata ikka jõudsalt. Järgmiseks aastaks ennustatakse, et näitaja on 189 protsenti SKT-st, ehk osal Kreeka võlakirjade erasektoriomanikel on tulnud oma raha korstnasse kirjutada.

Valusad valikuvariandid

Nüüd ei suuda Kreeka abistajad kokku leppida, kuidas saaks siiski täita laenukoorma vähendamise eesmärgi. Fakt on, et riik ise omal käel 2020. aastaks selleni ei jõua. Kui anda sellises olukorras välja uus ports euroala riikide ja IMF-i laenu, võiks ette heita, et raha on eraldatud jätkusuutmatule riigile.

Kõige lihtsam oleks osa rahvusvaheliste abistajate laene maha kanda, kuid sellist sõnumit ei taha ükski rahandusminister praegu koju viia. Ka Euroopa Keskpank pole mingi hinna eest nõus enda käes olevaid Kreeka võlakirju maha kandma. Hädavariandina kaalutakse seega laenu tähtaegade pikendamist ja intresside alandamist ning Kreeka Euroopa Keskpankale makstavate võlakirjaintresside Ateenale tagastamist. Needki oleksid väga valusad variandid. ● **Raimo Poom**

Soome müüduim väikemaja!

13 980 €

Hinnas kamin ja soojuspump!

Meie poolt: soome maja, paigaldusõpetus ja koostööjoonised. Sinu poolt: maatükk, tööriistad ja kokkupanek!
- hinnale lisandub transport

Tutvu meie laia tootevalikuga: elumajad, suvilad, saunad, kaminad, soojuspumbad...

www.ultimatemarket.com
www.omamajamarket.ee KÜSI JULGESTI!
info@omamajamarket.ee TEL 50 44188

RIIGIEELARVE

5,2 miljardit eurot tulu laekus kümne kuuga Eesti riigieelarvesse, see on 83,5 protsenti plaanist, teatas rahandusministeerium. Kulud olid 5,1 miljardit eurot ehk 76 protsenti kavandatust. **Delfi**

TÖÖNNETUSED ALGAJATEGA

Tööinspektsiooni andmetel juhtub ligi kolmandik rasketest tööõnnetustest esimesel tööaastal uue tööandja juures. Seda on üle kahe korra rohkem kui teisel töötamise aastal. **EPL**

MILJON BOONUSARVEL

Tallinna Kaubamaja boonussüsteemiga on Partnerkaardi kontodele kogutud 1,7 miljonit eurot boonusraha. Sellest üks miljon on kasutamata, kuid läheb ilmselt jõuluostudega käiku. **Delfi**

SONY JA PANASONICU HÄDAD

Reitinguagentuur Fitch alandas Sony ja Panasonicu reitingud n-õ rämpsu tasemele (BB). Fitch heitis firmadele ette nende kehva bilansiseisu ja nõrka positsiooni võrreldes

Samsungiga. Sel kuul andis Fitch rämpsutaseme ka Sharpi reitingule. Panasonicu teatel võib firmat aasta lõpus oodata 7,8 miljardi euro suurune kahjum. **BBC**

Õige suhtekorraldaja otsingud viisid töötukassa kohtusaali

Töötukassa korraldas suhtekorraldaja leidmiseks riigihanke, kuigi asutusel on juba palgal kolmeliikmeline avalike suhete osakond.

Kõik viis hankel osalenud PR-firmat diskvalifitseeriti põhjusel, et neil polevat piisavalt kogemusi. **Nüüd kaalub** töötukassa uue hanke korraldamist, kus saaks võitjat otsustada oma eelistuste järgi.

Ann-Marii Nergi
ann-marii.nergi@epl.ee

Töötukassa kuulutas augustis välja riigihanke, millega otsis tervelt neljaks aastaks suhtekorralduse nõustamisteenuse pakkujat, kuid töömahuga kaheksa tundi kuus. Nüüdseks on hange otsapidi halduskohtus, sest pärast seda, kui töötukassa otsustas „kogemuste puudumise“ või mõne muu, väidetavalt otsitud põhjendusega kõik viis hankel osalejat diskvalifitseerida, vaidlustas suhtekorraldusfirma Corpore tehtud otsuse.

Suhtekorraldaja Allar Tankleri juhitud PR-büroo võitis töötukassat riigihange vaidlustuskomisjonis, mille peale töötukassa kaebas vaidlustusotsuse edasi halduskohtusse, kulutades õiguse nõudmiseks veelgi riigi raha, kuigi oleks võinud vaidlustuskomisjonis piirduda lihtsalt 640-eurose riigilõivu tasumisega ja hanke tühistamisega.

Ootamatu hinnavahe

Juba eos suhteliselt harukordne olukord, kus täielikult toimiva avalike suhete osakonnaga riigiasutus otsib hankega PR-firmat, kes kergendaks nende koormust ühe tööpäeva võrra kuus, läks aga huvitavaks vaidlustusotsusele eelnenud päeval. Töötukassa pressiesindaja Erko Vanatalu ja hankeosakonna juhataja Andres Õunapuu püüdsid veenda Corporet vaidlustust tagasi võtma, sest töötukassa „tühistab vaidlusaluse hanke niikuinii ja teeb uute tingimustega hanke, kus võitjat saaks valida n-õ ideekonkursi käigus“ ja subjektiivselt hindamise alusel, kui seda on hind. Sellise lähenemisega oleks töötukassal kergem oma eelistustele vastavat PR-firmat leida ja hanke võitjaks kuulutada. Tankleri sõnul ütlesid Vanatalu ja Õunapuu ka otse, et kuna nad on pikalt koostööd teinud tuntud suhtekorraldajale Daniel Vaarikule kuuluva firmaga Lys OÜ, tahaksid nad seda jätkata.

„Pidamise vajalikuks hankida teenust 48-kuuliseks

Suhtekorraldusfirmade pakkumused erinesid kuni kolmekordselt

Ainsana ületas riigihanke hinnapiiri (40 000 eurot) Daniel Vaariku firma Lys OÜ – teiste pakkujate puhul ei oleks töötukassa pidanud riigihanget korraldamagi.

Allikas: töötukassa; foto: Hendrik Osula; graafika: Maret Müür

KOMMENTAAR

Hanget saaks ka lihtsamalt tühistada

Margus Lantin

riigihangete keskuse juhatuse liige

Hankija halduskohtusse pöördumise üheks põhjuseks võib olla riigilõivu tasumise kohustus kaotuse eest vaidlustuskomisjonis.

Samas võimaldab kehtiv riigihangete seadus hanget tühistada ka muudel alustel. Hankija võib nõuda pakkujalt otsuse tegemise ajal selgitusi ja täpsustusi ning ei pea neid kohe diskvalifitseerima. Kui aga kvalifitseeritaks osutubki ainult üks pakkuja (mis praegu kehtiva vaidlustuskomisjoni otsuse kohaselt on ainsana Corpore – A.-M. N.), on tavapraktikaks hanke menetluse lõpetamine konkurentsi puudumise alusel. Seda kõike ilma ületigsete riigilõivude ja advokaatide tasumise kohustusest.

perioodiks, et leida endale pikaajaline partner. Kõigi pakkujate puhul olid probleemiks aga tehnilised puudujäägid pakkumuse esitamisel, nii et hankekomisjon sisulise hindamiseni ei jõudnudki,” selgitas Vanatalu. Sealjuures ei tunnustanud ta, et asutus oleks kuidagi Vaariku firmat soosinud või sellest Corporega kohtudes rääkinud.

Töötukassa andmeil on Vaarik neile teenuseid osutanud 2009. aasta aprillist kuni 2012. aasta märtsini pea 36 000 euro eest, tunnitasuks põhimõtteliselt sama hind, mis hankepakumuseski: 106 eurot ja 52 senti. Vaariku büroo ülesanne oli väliskommunikatsiooni nõustamine ning töötukassa konsulteerimine artiklite ja avalikkusele suunatud sõnavõtte puhul.

Kuna riigihange oli korraldatud odavaima tunnihinnaga pakkuja leidmise tingi-

musega, ei saanud töötukassa Vaarikut konkurentsituult kõrgeima pakutud hinna pärast võitjaks tunnustada ja sellepärast otsustatigi kõik hankel osalejad ebapädevaks kuulutada. Nimelt küsis Vaariku firma ühe nõustamistunni eest 107 eurot, samal ajal kui kõige oda-

„Tekkis küsimus, kas töötukassal ikka on huvi konkursi käigus partnerit valida.“

vam pakkuja Idea Public OÜ oleks tunni suhtekorraldustöö eest leppinud ka 32 euroga.

Hind polevat peamine

„Töötukassa esindajad rääkisid, et kuna teenuse ostmisel hakkas ette tulema rahaline piir 40 000 eurot, mille ületamisel tuleb riigihange korraldada, otsustatigi seda teha.

Tulemused hinnapakumuste näol tulid neile aga üllatusena, sest ei osatud oodata nii suuri hinnavaheid. Selle peale nad nentisidki, et olenemata sellest, kuidas läheb mul või neil vaidlus, kavatsevad nad hanke tühistada,” kirjeldas Tankler.

Ka teised hankel osalenud PR-firmad – Idea ja KPMS – tunnistasid, et töötukassa põhjendused tundusid otsitud ja jätsid mulje, et tahtaksegi tööd teha ühe kindla suhtekorraldajaga. „See, et hankelt diskvalifitseeriti kogemuste puudumisele viidates kõik pakkujad, nende hulgas mitmed Eesti tuntumad suhtekorralduseksperdid, tekitas küsimuse, kas töötukassal ikka on huvi selle konkursi käigus partnerit valida,” ütles Idea juht Siim Männik.

KPMS-i juhatuse liige Mar-

gus Mets täiendas, et hinnakriteeriumiga riigihanked suhtekorraldaja leidmiseks on juba olemuselt jaburad. „See oleks sama, kui tehakse hange auto ostmiseks ja ainus tingimus on hind. Aga auto vanus, suurus, kütusekulu või ükski muu näitaja arvesse ei lähe,” tõi Mets võrdluse.

Vaarikule endale tuli mitte kvalifitseerumine samuti ootamatult, kuid tema jäi töötukassa põhjendustega rahule. Samamoodi pidas ta tavaliseks, et kui eelnev koostöö on olnud hea, siis tahtaksegi seda jätkata. „Siin ei saa küll kedagi süüdistada. Tähtis on siin ikka see, kas hange oli korraldatud korrektse ja õiglaselt, ning mul pole põhjust arvata, et antud juhul polnud,” ütles Vaarik.

Vanatalu sõnul otsustab töötukassa, kas uus hange korraldatakse või mitte, pärast 3. jaanuari, kui halduskohtust on vastus saadud. ●

Hoki MM-i korraldaja: Estonian Airiga sponsorilepingu lõpetamine on arusaadav

Kokkulepe

Kas ja kui palju lepingu enneaegse lõpetamise eest leppetrahvi peab tasuma, pole veel selge.

Ann-Mari Nergi
ann-marii.nergi@epl.ee

Estonian Airi ja rahvusvahelise jäähoki föderatsiooni vahel sõlmitud kaheaastane leping, mille järgi lennufirma peaks ka järgmisel aastal hoki MM-i toetama, lõpetatakse tänavu. Mõlema osapoole kinnitusel peaks õnnestuma lepingu ennetähtaegselt ka ilma suuremate sanktsioonideta lõpetada, sest on arusaadav, et Soome liiniühenduste kaotamise korral pole Estonian Airil enam mõtet end seal ka reklaamida.

Kaks aastat järjest nii Soomes kui ka Rootsis toimuvate hoki maailmameistrivõistluste sponsorisuhete juht Tero Kumpulainen ütles Eesti Päevalehele, et Estonian Air on neile töepoolest teatanud Soome-lendude lõpetamisest 2013. aastast ja soovib seetõttu lõpetada lepingu ka MM-i korraldajatega. Kumpulainen sõnul ei ole selles midagi dramaatilist ning lepingu lõppemine ja Estonian Airi kui ühe sponsori kadumine neid eriti ei mõjuta. „Meil on kokku 24 n-ö rahvuslikku sponsorit, aga kuna tegemist on siiski lepinguga, peame me ikka arutama, kui-

Parras: „Meie strateegia on ju teadupärast muutunud kasvamisest ellujäämiseks.”

das seda aasta varem lõpetada saab ning kas üldse või kui suured kompensatsioonid sellega kaasnevad,” ütles ta.

Kumpulainen lisas veel, et ühelt poolt on neil koostöö lõppemisest kahju, aga teisalt on see arusaadav, et kui Estonian Air enam Soome ei lenda, ei tule ka partnerlusest midagi välja. Lepingu rahalist suurust ta ei kommenteerinud, öeldes ainult, et suuri summasid mängus ei olnud. Ehkki kuluäärides on koostöölepingu mahtu hinnatud miljoni euro suuruseks, lükkas Kumpulainen selle kindlalt ümber. „Saad vaid öelda, et see summa on palju väiksem ja Estonian Airi jaoks oli see hea tehing, sest nad said siin palju reklaami ja muutusid paljudele nähtavaks.”

Estonian Airi kommertsjuht

Rauno Parras nentis samuti, et lepingu sisust ja selle lõpetamisega seotud kohustustest ta veel üksikasjalikult rääkida ei saa, sest läbirääkimised on pooleli. Lennufirma loodab oma huvivid kaitstes peagi mõlemale poolele sobiva lahenduseni jõuda. Mingite sanktsioonide rakendumist ei osanud Parras samuti kommenteerida. „Ma loodan pigem võistlusekorraldajate mõistvusele, sest tänaseks on leping meie jaoks raskesti täidetav ning ei täidaks ka oma eesmärki. Meie strateegia on ju teadupärast muutunud kasvamisest ellujäämiseks,” nentis Parras.

Soodne tehing

Tema sõnul oli tehing lennufirmale ka kohe alguses väga soodne, sest Estonian Air lisandus sponsorite sekka viimaste seas n-ö boonusega. Seega ei olnud ka rahaline maht midagi märkimisväärtset. „Tegemist on ikkagi Põhja-Euroopa ühe suurima spordiüritusega ja see nähtavus ja reklaam, mis Estonian Air sealt sai, oli suurepärane just Eesti lähiriikides, kust me reisijate arvu kasvu kõige enam lootsime. Täna on aga meie huvid ja võimekus niivõrd palju muutunud,” ütles Parras.

Lepingu sõlmimise ajal Estonian Airi nõukogu esimehe rolli täitnud Joakim Helenius ei olnud aga lepinguga kursis seetõttu, et nõukoguga sponsoritehinguid läbi ei arutatudki. „See oli lihtsalt üks osa firma turundusplaanist

ning müügi- ja turundusosakonna poolt see leping ka tuli. Nõukogu ei ole sellega kuidagi seotud. Aga sponsorierimine on töepoolest oma mõtte nüüd, kui liinid on tühistatud, täielikult kaotanud ja muidugi loogiline on ka leping lõpetada,” ütles Helenius.

Kui vaadata veel kevadel Estonian Airi juhtinud ja lepingu sõlminud meeste hobisid, ei ole suures huvis hoki vastu midagi üllatavat. Firma tollane tegevjuht Tero Taskila on suur hokifänn, kelle pojad mängisid vähemalt toona Tallinna hokiklubis Purikad. Rauno Parras kuulub juba pikemat aega hokiklubi Pantrid meeskonda ja Joakim Heleniusele – nagu paljudele soomlastelegi – on hoki samuti väga südamekohane spordiala. ●

Raasuke ja Vaikmaa jäävad Estonian Airi nõukogusse

Lennufirma

Estonian Airi nõukogus asuvad tööle Erkki Raasuke, Märten Vaikmaa, Erki Urva ja Tarmo Porgand.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on juba varem kinnitanud, et nimetatud nõukogusse ministeeriumi nõuniku Raasukese ja Vaikmaa, kes on laevatehase Baltic Workboats üks omanik.

Eile esitas oma kandidaadid ka rahandusministeerium

ja need on Estonian Airi endine juht Urva ja ministeeriumi riigivara osakonna juhataja asetäitja Porgand.

Esimehe valik alles ees

Nõukogu esimehe valib nõukogu ise, kuid majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts on kinnitanud, et näeks sellel kohal jätkamas Raasukest.

Kõik Estonian Airi nõukogu liikmed esitasid oktoobris tagasiastumispalve, kuid enne

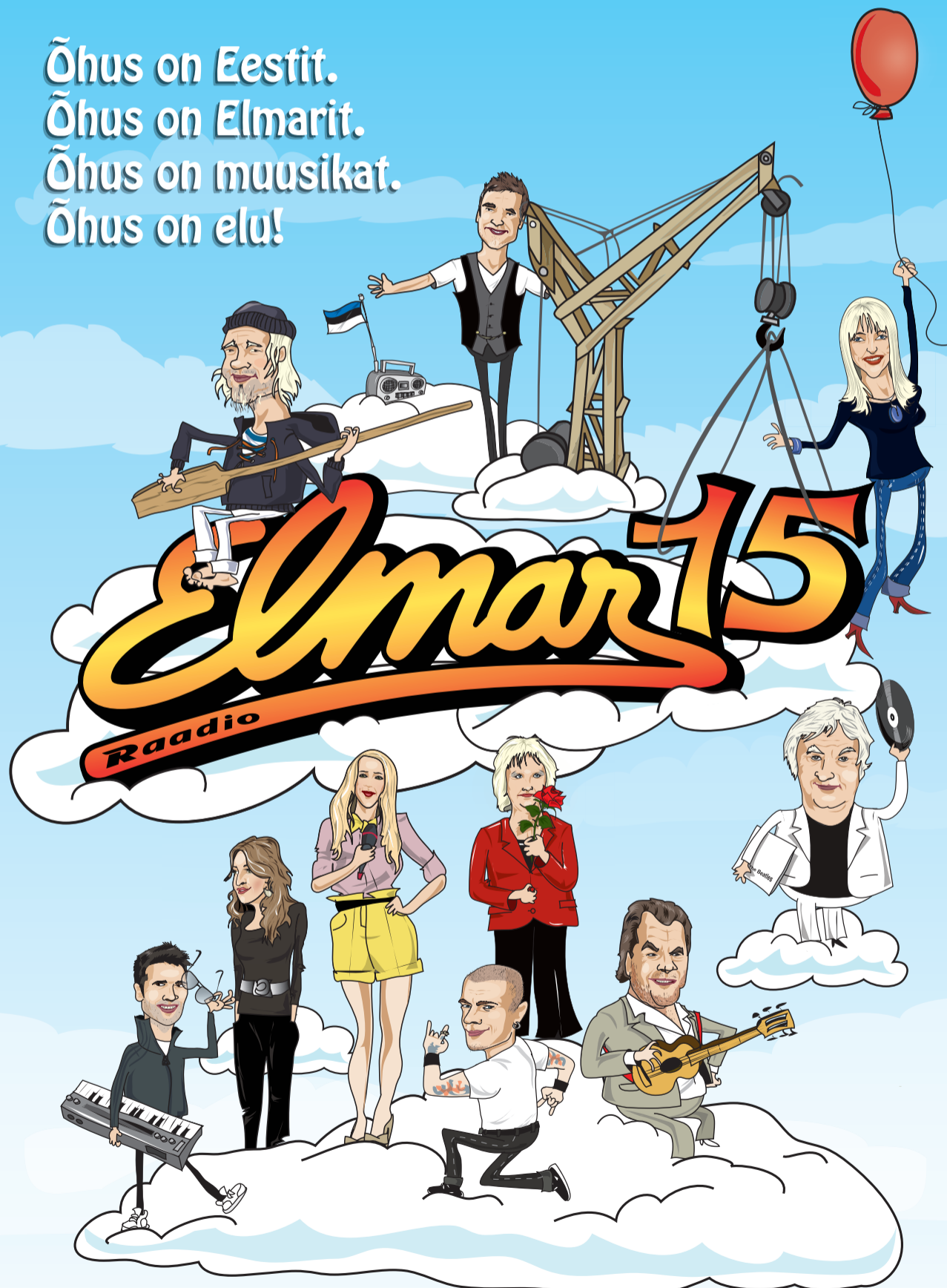
Erkki Raasuke jätkab.

seda vallandati ettevõtte eksjuht Tero Taskila. Varem kuulusid nõukogusse lisaks Raasukesele ja Vaikmaale veel Aare Järvan, Bo Bonny Helge Zakrisson, Raul Allikivi, Joakim Helenius ja Heldur Meerits.

Samuti avaldas Estonian Air oktoobris, et ettevõtte üheksa kuu kahjumiks kujunes 20,2 miljonit eurot. Eelmisel aastal samal ajal oli kahjum 11,2 miljonit eurot. Teisipäeval teatas raskustes lennufirma, et ettevõtte 318 töötajast jääb alles vaid 172 ja ülejäänud 146 koondatakse.

Kui Euroopa Komisjon ei luba Eesti valitsusel Estonian Airile riigiabi anda, on tõenäoline, et rahvuslik lennufirma lastakse pankrotti. ● ERR

Õhus on Eestit.
Õhus on Elmarit.
Õhus on muusikat.
Õhus on elu!

www.elmar.ee

Tallinn ja Harjumaa 91,5 Läänemaa 92,2 Kesk-Eesti 91,7 Saaremaa 91,5 Pärnumaa 99,0 Lõuna-Eesti 91,2 Tartu linn 88,5

Reisikaart

	RIIK	AEG	HIND	TRANSPORT, MAJUTUS, LISAINFO	FIRMA
IDA-EUROOPA	Ungari (7 päeva)	2013. a.: 15.-21.04; 7.-13.07; 20.-26.07; 4.-10.08; 19.-25.08	2013. a.: aprill: al. 189 € juuli - august: al. 196 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus; WC, dušš igas toas) h/s. Mitte ühtegi ööbimist bussis! Hotell *** lisatasu eest. Info: Bohemian Travel: kvaliteedistandard Ida-Euroopa reisele. Mitte ühtegi ööbimist bussis! 3 päeva Ungaris! 2 päeva Budapestis (Buda loss, Vajdahunyadi lossikompleks, Gellerti mägi, Kalameeste bastion jpm.), Szechenyi - Euroopa üks suurimaid termalvee basseineid komplekse, kolm linna Doonau kallastel: Esztergom, Visegrad, Szentendre - eestikeelseid linnaekskursioone hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €	BOHEMIAN TRAVEL Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3928 info@bohemiantravel.ee www.bohemiantravel.ee
	Tšehhi (7 päeva)	2013. a.: 17.-23.03; 12.-18.05 29.06-5.07; 14.-20.07 26.07-1.08; 11.-17.08	2013. a.: märts: al. 176 € mai: al. 186 € juuni - august: al. 196 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus; WC, dušš igas toas) h/s Mitte ühtegi ööbimist bussis! hotell *** lisatasu eest Bohemian Travel: kvaliteedistandard Ida-Euroopa reisele. Mitte ühtegi ööbimist bussis! 3 päeva Tšehhis! Praha, Karlovy Vary, Kutna Hora - kõik linnaekskursioonid on hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €	BOHEMIAN TRAVEL Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3928 info@bohemiantravel.ee www.bohemiantravel.ee
LÄÄNE-EUROOPA	Prantsusmaa: Pariis ja Loure'i oru lossid (aprillis, juulis ja septembris lisaks Alsace - Colmar, Strasbourg ja Rikewihr)	2013. a.: 9 päeva: 11.-19.05; 30.05.-7.06; 3.-11.08, 28.09.-6.10; 10 päeva: 19.-28.04; 28.06-7.07;30.08.-8.09	2013. a.: 9 päeva: 11.05: al. 319 €; 30.05: al. 329 €; 3.08: al. 319 € 28.09: al. 309 € 10 päeva: 19.04: al. 357 € al. 28.06: al. 345 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus; WC/dušš igas toas), hommikusöögid iga päev. Info: Mitte ühtegi ööbimist bussis! Näeme Pariisi (Champs Elysees, Ooperi Kvarital, Notre Dame de Paris, De Gaulle'i väljak, Trocadero, Concorde'i väljak, Louvre, Cite saar, Ladina Kvarital, Pantheon, Eiffeli torn jpm.), Versailles'd, Loire'i oru losse - Amboise, Blois, Chambord - eestikeelseid linnaekskursioone hinna sees. 10-päevasele reisel veedame Prantsusmaal poolteist päeva rohkem. Lisaks tavapärasele programmile näeme Alsace'i piirkonda (Colmar, Veinitee - Rikewihr, Strasbourg). Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €	AVENUE FRANCE Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3929 info@avenuefrance.ee www.avenuefrance.ee
	Austria (7 päeva)	2013. a.: 17.-23.03*;21.-27.04 3.-9.05; 17.-23.05; 8.-14.06;27.06-3.07; 12.-18.07; 21.-27.07; 3.-9.08; 12.-18.08; 25.-31.08 15.-21.09; 6.-12.10; 20.-26.10	2013.a.: 17.03: al. 239 € * al. 21.04: al. 229 € al. 27.06: al. 239 €; al. 12.07: al. 239 € 25.08: al. 219 €; 15.09: al. 209 € 6.10: al. 189 € 20.10: al. 239 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus, WC/dušš igas toas), hommikusöögid iga päev. Mitte ühtegi ööbimist bussis! Info: Viin (Schönbrunn loss, Hofburgi lossikompleks, Püha Stefani katedraal, Hunterwasseri maja), Salzburg (Püha Peetri kirik, Mozarti residents, Hohensalzburgi kindlus, Mirabelli lossiaed), Viini mets (Hinterbrühl), Baden - eestikeelseid linnaekskursioone hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 € *17-23.03.2013 - reis koolidele. IGA 12. KOHT - TASUTA!	CARINTHIA REISEN Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3928 info@carinthia.ee www.carinthia.ee
LÕUNA-EUROOPA	Itaalia (9 päeva)	2013. a.: 16.-24.03; 16.-24.03*; 20.-28.04; 11.-19.05; 8.-16.06; 2.-10.07; 21.-29.07; 3.-11.08; 18.-26.08; 13.-21.09	2013. a.: al. 298 € august: al. 308 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus, WC/dušš igas toas), hommikusöögid iga päev. Info: Mitte ühtegi ööbimist bussis! Rooma, Vatikan, Firenze, Pisa, San Marino, Veneetsia - eestikeelseid linnaekskursioone hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 € 16.-24.03.2013. - lisareis koolidele. IGA 12. KOHT TASUTA!	LA STRADA Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3929 info@lastrada.ee www.lastrada.ee
	Itaalia: Rimini puhkusereis (12 päeva)	2013. a.: 28.05-8.06;14.-25.06; 30.06-11.07; 17.-28.07; 2.-13.08; 18.-29.08; 5.-16.09	2013. a.: 28.05: al. 345 €; 14.06: al. 355 € al. 30.06: al. 379 € 2.08: al. 398 € 18.08: al. 389 € 5.09: al. 359 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus, WC/dušš igas toas), hommikusöögid iga päev. Info: Mitte ühtegi ööbimist bussis! 6 täispäeva Itaalia tuntuimas kuurordis Rimini Rivieral. Rooma, Firenze, Pisa, San Marino, Veneetsia - eestikeelseid linnaekskursioone hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €	LA STRADA Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3929 info@lastrada.ee www.lastrada.ee
	Põhja-Itaalia (9 päeva)	2013. a.: 6.-14.04 10.-18.07 28.09.-6.10	2013. a.: aprill: al. 309 € juuli: al. 325 € september: al. 309 €	Transport: kõigi mugavustega reisibuss. Majutus: hotell ** (kahene majutus, WC/dušš igas toas), hommikusöögid iga päev. Info: Mitte ühtegi ööbimist bussis! Milano, Garda ja Como järved, Bellagio, Sirmione, Verona, Veneetsia, Murano ja Burano saared, Trieste - eestikeelseid linnaekskursioone hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €	LA STRADA Pronksi 3, 3. korrus tel. 640 3929 info@lastrada.ee www.lastrada.ee
AASIA	Goa (India) Otselend	27.12.2012 10.01.2013 24.01.2013 7.02.2013 21.02.2013	Reisipakett al. 995 € (üks reisija kaheses toas)	Transport: otselend Tallinn - Goa. Majutus: hotellid 2* kuni 5*, võimalikud toitlustus valikud: ilma söökideta, hommikusöögiga, hommiku- ja õhtusöökidega, kõik hinnas. Info: Goa see on põnev kultuur, head söögid ja lõputu, ilusa, pehme liivaga rand. Söökid, jookide hinnatase Goas on soodsam kui Eestis. Kohapeal võimalus osta suures valikus eestikeelseid ekskursioone. Pakettreis hinnas: lend, majutus, transfeerid, eestikeelse reisiesindaja teenused. Reiseid kestvus 15 päeva (14 ööd).	ESTLIVE TRAVEL OÜ tel. (25/7) 655 5800 Tallinn, Odra 16 tel. 655 4511 Narva, Tallinna mnt 19C tel. 357 9339 info@estlive.ee, www.estlive.ee

Viru Reisid

Tallinn
Narva mnt.7-347, III sissepääs, III korrus
Tel. 610 9321, 610 9322
e-post: tallinn@virureisid.ee

Jõhvi
Keskväljak 9
Tel. 337 0594, 337 1216
e-post: viru.reisid@neti.ee

Tartu
Tartu Reisibüroo OÜ,
Turu 2 (Bussijaam)
Tel. 734 4190

Pärnu
Pärnu Reisibüroo
Rüütli 32
Tel. 444 5105

Väljasõitudega:
Jõhvis, Tallinnast, Tartust, Pärnust

NB! Kindlasti helista ja küsi infot ja vaata meie kodulehekülge: www.virureisid.ee

Püsiklientidele ja gruppidele soodushinnad.

NB! Bussikohtade broneerimine seniks, kuni kohti jätkub!

JÕULU- JA AASTAVAHETUSREISID

JÕULUD LAPIMAAL (2 uut programmi, mugavustega hotellid)
23.-26.12.; 27.-30.12. H: 99-229 €
AASTAVAHETUS LONDONIS (laev-buss-laev) 27.12.2012-04.01.2013 H: 289 €
AASTAVAHETUS PARIISIS (laev-buss-laev) 27.12.2012-04.01.2013. H: 279 €
(mööda maismaad) 28.12.2012-05.01.2013 H: 259 €
AASTAVAHETUS BERLIINIS ning TROOPILINE PARADIIS 29.12.2012-03.01.2013 H: 179 €
AASTAVAHETUS PRAHAS 29.12.2012-03.01.2013. H: 169 €
AASTAVAHETUS BUDAPESTIS 29.12.2012-03.01.2013. H: 169 €
AASTAVAHETUS VARSSAVIS 30.12.2012-02.01.2013 H: 139 €

REISIKALENDER 2013

Eelregistreerimissoodustus 10 % kuni 01.jaanuar 2013

KASTANIÖITES PARIIS JA TULPIDES HOLLAND (10 p) 14.-23.04. H: 359 €
HOLLANDI LILFESTIVAL (7 p) (laev-buss-laev) 17.04.-23.04. H: 289 €
HOLLANDI LILFESTIVAL (7 p) (laev-buss) 17.04.-23.04. H: 259 €
UUDIS! SUUR REEDE ROOMAS (10 p) 24.03.-02.04. H: 275 €
ITAALIA RINGREIS (9 p) 15.-23.03.16.-24.03.11.-19.07.22.-30.08.19.-27.10. H: 259 € kuni 279 €
KLASSIKALINE ITAALIA RINGREIS (11 p) 09.-19.07.20.-30.08. H: 359 €
UUDIS! ITAALIA PUHKUS (12 p) 17.-28.05.;02.-13.09.18.-29.09. H: 349 €
UNELMATE PARIIS (9 p) 15.-23.03.16.-24.03.27.04.-05.05. (kastaniöites Pariis); 26.06.-04.07. (Euro Disneyland); 08.-16.08.18.-26.10. H: 265 €

PRANTSUSE RIVIERA RINGREIS (11 p) 11.-21.06.;19.-29.08. H: 355 € kuni 379 €
PARIIS - LOIRE' I ORU LOSSID - BRETOONIMAA JA NORMANDIA (11 p) 7-17.08 H: 339 €
LONDON-PARIIS 9.-19.07. H: 339 €
UUDIS! INGLISMAA IMELISED PAIGAD JA LONDON (10 p) 25.06.-04.07. H: 309 €
UUDIS! LONDONI KARNEVAL JA VANA HEA INGLISMAA (10 p) 21.08.-30.08. H: 319 €
SÖTAIMA-INGLISMAA-LONDON 23.07.-04.08. H: 419 €
SLOVEENIA - HORVAATIA-BOSNIA JA HERTSEGOVIINA PUHKUS (13 p) 16.-28.05.;25.06.-07.07.10.-22.07.18.-30.08.04.-16.09. H: 315 kuni 349 €
HORVAATIA-SLOVEENIA RINGREIS (10 p) 26.04.-05.05.;16.-25.05.;25.06.-04.07.; 10.-19.07.18.-27.08.04.-13.09.19.-28.09. H: 249 kuni 275 €
HORVAATIA-SLOVEENIA-BOSNIA JA HERTSEGOVIINA-ALBAANIA (14 p) 2-15.09 389 €
BAIERIMAA-SVEITS-LIECHTENSTEIN (9 p) 27.04.-05.05.;09.-17.08. H: 289 €
AUSTRIA-BAIERIMAA-SVEITS-LIECHTENSTEIN (10 p) 26.06.-05.07. H: 293 €
FANTASTILISED AUSTRIA VÄIKELINNAD (9 p) 27.06.-05.07.; 09.-17.08. H: 319 €
BERLIIN JA TROOPILINE PARADIIS (6 p) 16.-21.03.; 17.-22.03.;02.-07.06.16.-21.06.; 10.-15.07. H: 149 € kuni 169 €
UUDIS! REIS SAKSAMAA SÜDAMESSE 11.-18.06. H: 244 €
SAKSA HANSATEE-BERLIIN-TAANI (9p) 11.-19.07. H: 299 €
HISPAANIA PUHKUS (14 p) 26.04.-09.05.; 20.09.-03.10 H: 419 €
HISPAANIA PUHKUS (12 p) 26.04.-07.05.25.07.-05.08.;24.09.-05.10.; 20.-31.10. H: 349 kuni 399 €
VÄIKE HISPAANIA RINGREIS (13 p) 24.07.-05.08 H: 379 €
SUUR HISPAANIA RINGREIS (15 p) 24.07.-07.08. H: 447 €
KREEKA RINGREIS KOOS PUHKUSEGA (13 p) 17.-29.05.;21.07.-02.08. H: 369 € kuni 409 €
SUUR KREEKA RINGREIS KOOS PUHKUSEGA (15 p) 25.06.-09.07. H: 439 €
UNELMATE KESK - NORRA (7 p) 04.06.-10.06.;19.-25.08. H: 279 €
PÕHJA-NORRA (NORDKAP), LOFOODID JA LAPIMAA (8 p) 15.-22.06.; 06.-13.07.;03.-10.08. H: 299 €
UUDIS! JÄRVEDEMAA SOOME (3 p) 30.07.-01.08. H: 169 €
ST.PETERBURG-TSARSKOJE SELO-PETERHOFF (3 p) 09.-11.05.;24.-26.05.;31.05.-02.06.;20.-22.06.;05.-07.07.;02.-04.08.;10.-12.08.; 23.-25.08. H: 119 €
UUDIS! LÄTI-LEEDU SUUR RINGREIS KOOS VÄIKESE PUHKUSEGA (6 p) 16.-21.07. H: 169 €
UUDIS! LÄÄNE-UKRAINA-MOLDOVA-KIEV (12 p) 13.-24.05. H: 339 €
UUDIS! NOSTALGILINE VALGEVENE (7 p) 26.06.-02.07. H: 209 €
IDA-EUROOPA RINGREIS KOOS VÄIKESE PUHKUSEGA (14 p) 25.06.-08.07.; 03.-16.09. H: 399 € kuni 449 €
RUMEENIA-BULGAARIA RINGREIS PUHKUSEGA MUSTA MERE ÄÄRES (13 p) 02.-14.09. H: 339 €
HISPAANIA-PORTUGAL-MAROKO RINGREIS (21 p) 18.09.-08.10 H: 829 €
MALTA JA SITSILIA RINGREIS KOOS PUHKUSEGA (16 p) 20.09.-05.10 H: 640 €
SUUR TÜRGU RINGREIS JA KÜPROS (23 p) 21.09.-13.10. H: 749 €
VENEKEELSE GRUPID!
UUDIS! ITAALIA PUHKUS (12 p) 31.05.-11.06.;09.-20.09. H: 349 €
HORVAATIA-SLOVEENIA-BOSNIA JA HERTSEGOVIINA PUHKUS (12 p) 01.-12.06.;25.07.-05.08.;18.-29.08. H: 319 €
HORVAATIA-SLOVEENIA (10 p) 01.-10.06.;25.07.-03.08.;20.08.-29.08. H: 249 kuni 275 €
KREEKA RINGREIS KOOS PUHKUSEGA (13 p) 11.06.-23.06.;28.07.-09.08.; 10.-22.09. H: 369 € kuni 409 €

ODESSA POP 6

Laupäeval algusega kell 21.00 tähistab Kodu baaris oma kuuendat sünnipäeva kontsertsari „Odessa Pop”. Esinevad ehedalt soomelik ja vahetu Muuan Mies, folkbänd, mis tut-

tav 2008. a Schillingult, ja Melting Hearts – lo-fi poppi mängiv ühemehe-akt Helsingist. Eestit esindab Rabimilia – psühheedeelse indie-pop bändi Mirabilia liikmete kõrvalprojekt. EPL

BORISS KARLOFF 125

Täna tähistatakse Von Krahlis Frankensteini koletisele filminäo andnud näitleja Boriss Karloff (pildil) 125. sünniaastapäeva. Esinevad värske doom-kvartett Kannabinoid, elektropungibänd

Electrobation ning kunstnik Mihkel Kleisi projekt V IV I XIX IX. Lisaks Steve Vanoni performance ning DJ-d Kristo Rajasaare, St. Ingrido, Tambucho ja Kyberkaru. EPL

NOORTEBÄNDI FINAAL

Täna õhtul algusega kell 19.00 selgitatakse Tallinnas klubis 777 (Tartu mnt 17) kuue finalistist seast Noortebänd 2012. Lisaks esineb mullune võitja Sibyl Vane. EPL

Eilse ja homse päeva filmimuusika laval ja peol

Muusika

Mida pakuvad meile neil päevil PÖFF koos Tallinn

Music Weekiga ning Tallinna Linnateater?

Mart Niineste

mart.niineste@epi.ee

Esmaspäeval Von Krahlis baaris ja teatris toimuv Eesti filmimuusika pidu täidab korraldaja Helen Sildna sõnul kahte eesmärki. Neist esimene on lihtne ja loogiline – pakkuda külalistajale õhtujagu nüüdisaegset Eesti muusikat neilt heliloojatelt ja artistidelt, kelle muusikat on viimastel aastatel kasutanud oma linatöodes kodumaised filmirežissöörid.

„Ootame ligi paarisadast rahvusvahelist filmitegijat – Aasiast, Kanadast, Põhja-Ameerikast, Euroopast. Aga ootame väga ka kohalikku publikut, keda huvitab tänapäevane Eesti helilooming,” selgitab Sildna peo teist eesmärki, kohaliku loomemajanduse ja kultuuritööstuse õite suunamist rahvusvahelistele radadele. Õigupoolest on kontsert osa suuremast kultuuriekspositsiooni ettevõtmisest, mille üheks osaks on ka filmmusic.ee võrgukeskkond ning millest räägib homes LP-s lähemalt Sten Saluveer.

Esmaspäeval peol näebkuuleb äsja teise albumi üllitanud Sinist, kelle muusika on kõlanud teleserialides, nagu „Ühikarotid”, teatritükides, nagu „Lilled keel”, ning kes on osalenud USA dokumentaalfilmis „In Search of Sound”. Või siis kitarrist-heliloojat Rainer Jancist, kes on loonud muusikat filmidele „Buratino” ning „Mina olin siin”. Omad soovitusid on ka peo programmi kokku pannud

Linnateatri tükk „Eesti filmi laulud” kiikab meie filmimuusika minevikku. Foto: Siim Vahur (Linnateater)

Mis täpselt Linnateatris ettekandele tuleb, sellest kõnelema veel ei kiputa.

„Eesti filmi laulud”

TALLINNA LINNATEATER

Esietendub laupäeval, 24. novembril kell 19.00 Linnateatri Põrgulaval.

Laulavad: Liis Lass, Maiken Schmidt, Sandra Uusberg, Andero Ermel, Kaspar Velberg, Mart Toome, Mikko Jürjens, Veiko Tubin. PÖFF ja TMW

Eesti filmimuusika pidu toimub esmaspäeval, 26. novembril kell 19.00 Von Krahlis.

Esinevad: Jakob Juhkam, Wolfredt, Rainer Jancis, Faun Racket, Sinine, Mari Kalkun, Lauri-Dag Tüür, Tiit Kikas, Argo Vals

Sildnal: „Kindlasti soovitan ka Erkki-Sven Tüüri poja Lauri-Dag Tüüri etteastet, tantsulisemat-äkilisemat punkti Faun Racket, põnevast ja seikluslikku, kohati sümfoonilist muusikat loovat noort tegijat Jakob Juhkamit.”

Noored inspireerisid

Tallinna Linnateater seevastu vaatab Eesti filmimuusika minevikku. „Meil on teatris väga palju muusikalseid inimesi ning nüüd tuli ka noori juurde. Ja meile andis tuge „Eesti teatri laulude” tükk. Kuna ka see osutus huvitavaks tööks publikule ja tegijatele, siis mõtlesime, et teeme filmimuusikaga midagi sarnast,” selgitab muusikajuht Riina Roose, täpsustades: „Ta võib mingis mõttes olla volüüm kaks. Aga inimene, kes teatri laule ei näinud, ei jää millestki ilma, talle ei jää miski arusaamatuks. Aga mingi vormimõte on seal sarnane.”

Mis täpselt ettekandele tuleb, sellest Roose kõnelema ei kibe. Ta selgitab, et muidugi on kavas need lood, millele lihtsalt ei saa, ja lood, milleni tuli jõuda: „Näiteks mõne helilooja loomingus sobrades, teades, et ta on filmidele ka muusikat kirjutanud. Lood, mis ei ole eriti tuntud ja on nüüd üllatuseks.”

Laulavad ja mängivad neid lugusid aga Liis Lass, Maiken Schmidt, Sandra Uusberg, Andero Ermel, Kaspar Velberg, Mart Toome, Mikko Jürjens ja Veiko Tubin. Lugu de kõlamasaamise eest vastutab Jaak Jürisson. „Loost, mis esialgu tundub kahtlane, saab teha maitseka ja stiilse seade. See elavdab väga palju mõnda lugu,” on Roose koostööpartneriga rahul. Midagi ebatüüpilist tema sõnul plaanis pole, ühtegi lugu pahupidi ei keerata, pigem panustatakse loo algupärase ilu väljatoomisele. ○

ESTI PÄEVALEHE PÖFF-I PÄEVA SOOVITUS

Pead lendavad nagu aganad

„Vikerkaaresõdalased – Seediq Bale”

R: Terence Chang
O: Umin Boya, Masanobu Ando, Landy Wen

Täna Coca-Cola Plaza 3,
26.11 BFM-i Nova saal

Taiwani eepiline ajaloo film jõuab meie ette pooleks lõigatud kujul ehk kahe ja poole tunnisena. Kodumaal näidati seda kahes osas, millest kumbki oli sama pikk. Nii mõnigi isutepitav stseen jääb lõkamise tõttu lühikeseks ja kohati võib olla raske süzeed jälgida. See-ega, kui olete ajaloo- ja sõjafilmi fänn ja leiate legaalse võimaluse täispikka versiooni vaadata, tehke seda. Kuid lääne versioon pole samuti paha. Teost on võrreldud Mel Gibsoni „Kartmatuga”, Eestis võiks olla analoog Jüriöö ülestõusu teemaline film. [Juhul kui stsenaariumi kirjutamisse ei kaasataks poliitiku, kes verevalamist pereväärtustega ühendada tahaksid.]

895. aastal allutab Jaapan endale Taiwani saare, see ei meeldi pärismaalastele seediqitele, kes tahaksid vanaviisi metsloomi ja naaberklannide sõjameeste päid küttida. Kolonistid sunnivad nad aga tööle. Nagu üks peategelane ütleb: enda sõnul toovad nad tsivilisatsiooni, aga tegelikult veenavad meid, kui mahajäänud ja vaesed me oleme. 1930. aastal puhkevad tapatalgud. Maha lüüakse hulk jaapani peresid, aga muidugi on põliselanike võitlus lootusetu. Öilsad metslased on ühtlasi halastamatud surmakultuuri viljelejad, kes ei halasta võõrastele ega endale.

Ainuke asi, mille kallal vinguda, on heliriba, mille eepilisi motiive on tõesti sadu kordi kuulnud.

Kaarel Kressa

Musliminaise külamaastikul

„Halima teekond”

Horvaatia 2012

R: Arsen Anton Ostoji
O: Alma Prica, Mijo Jurisic, Olga Pakalovic, Daria Lorenci

Täna Solarise Saku saal
26.11 Coca-Cola Plaza 6
27.11 Coca-Cola Plaza 7

Balkanilt pärit film „Halima teekond” räägib jälle Jugoslaavia lagunemisega seotud sõdadest. Sedapuhku on üks uus vaatenurk, filmi tegelased tahavad kasvõi tagantjärelegi teha sõjaga lõpparve, leida langenute maised jäänused ja klaarida selgeks minevik.

Filmi peategelane on Bosnia muslimi külas elav vana naine Halima (Alma Prica), kelle kodust viisid serbia sõjamehed kunagi üheksakümnendatel minema mehe ja poja. Ühishuast leitud jäänuste tuvastamisel selgub, et üks huk-

kunuist oli mees, kuid poega ei suudeta DNA-analüüsides leida.

Film pendeldab kolmes ajas: 1977. aastal, kui sündis Halima poeg, 1990-ndate sõja-aastates, kui poeg ja mees tapeti, ning lähiminekus, kus käib sõjahaavade ravimine. Rullub lahti süngelugu.

Film on tehtud maalähedasele lihtselt, mis vastab käsitlatarele oludele. Oli ju tegu maarahvaga, kes teiseusulisi naaberkülas tapmas käis. Näitlejate lihtne mängulaad ja pildikultuur on filmi tugevus, mitte nõrkus. Film oleks võinud veelgi minimalistlikum olla – Aki Kaurismäki stiilini on veel tükk maad. **Andres Laasik**

Kuidas Smilersist sai Eesti bänd

Tähtpäev

Viisteist aastat tagasi ilmus Soome bändil Smilersil eestikeelne album „Olen kuul”. Täna on Smilersid Tallinnas, kui vähegi olla saab.

Smilersi koha kinnistaja au kuulub muusikamändžer Paul Pihlakule. „Kogu maa olid vallutanud Viljandi päkapikubändid. Sihuke asi nagu eesti rokk pea-

aegu puudus aastal 1996–97. Kogu jutuajamine Hendriku-ga toimus Viru fuajest Amigossel laskuval trepil,” meenutab Pihlak ajastu konteksti ja täpsustab, et esimesed korrad mängis Smilers Eestis juba oma algusaajal Andreas Lukini eestvedamisel: „Eeslitallis ja Krahlis 1993–94 mina nägin neid mitu puhku.”

Igatahes sõitis Sal-Saller Pihlaku mäletamist mööda sel-

le päkapikudisko kõrgajal toimunud jutuajamise peale Soome tagasi ja naasis kuu aega hiljem, näpus kassett materjaliga, millest saigi „Olen kuul”. Sal-Saller mäletab asja nii: „Osa lugusid oli juba valmis, tegin ainult tekstid ümber eestikeelseteks. Materjal sai kokku küllaltki kiiresti. Nädala olime stuudios ja valmis oligi.”

Pihlaku meenutamist mööda andis Smilers 1990. aastate

keskel umbes kakssada kontserti aastas, sai päris korralikult pressikajastust ja oli omas ringkonnas väga lugupeetud. Soomes andis Smilersi välja omanimelise ingliskeelse albumi ja jäi tuuritamistsükli kinni, mängis, kuhu vähegi ära mahtus. „Olime mõne aastaga Soomele mitu ringi peale teinud ning üsna väsinud. Osa mehi tahtsid teha midagi muud ja samal ajal pakuti

Hendrik Sal-Saller

mulle võimalust teha Eestisse eestikeelne plaat,” meenutab Hendrik Sal-Saller seda aega praegu.

Ja Pihlaku pakkumisest sündinud album „Olen kuul” oli bändi jaoks tõsine teevit teises suunas. „Lähme sõidame”, „Viis kasti õlut”, „Tahan sind” – kes neid lugusid ei teaks. Selle albumiga alanud lõputud suvetuurid ja klubikonserdid on teinud Smilersid täna seaks läbi ja lõhki Eesti bändi, ühe kolmest kõvemast kodumaisest kontserdian-samblist. ○ **Mart Niineste**

VÖRKPALL

Meie võrkpalliklubi Selver sai endale Challenge Cupi sarjas järgmiseks vastaseks Itaalia Copra Elor Piacenza, kes võitis Türgi Istanbuli BBSK 3 : 0 (27 : 25, 25 : 19 ja 25 : 18). **EPL**

SIIM-SANDER VENE KLUBI VÕITIS

Siim-Sander Vene ja Leedu klubi Rudupis said Euroopa klubi-korvpalli tugevuselt teises liigas Eurocupil väärt võidu, kui kodus alistati 84 : 66 seni kaotuseta püsinud Tšehhi meeskond

CEZ Nymburk. Eestlane sai platsile 23 minutiks, viskas selle ajaga 13 punkti, hankis kolm lauapalli, jagas kaks korvisöötu, tegi ühe vaheltlöike ja kaotas ühe korrapalli. **Delfi**

VABAVÕITLUS

Novembri alguses Soomes olulise võidu saanud Eesti vabavõitlejal Ott Tõnissaarel on võimalik pääseda tuleval aastal võistlema Euroopa esiliigasse Cage Warriors. **ERR**

DOPING

Rattamaailmas leidis aset huvitav juhtum, kui belglane Björn Leukemans viis aastat pärast positiivse dopinguproovi andmist õigeks mõisteti, vahendab portaal Spordipartner.ee. **Delfi**

Kuusmaa koht pärast kaotust suures ohus

Korvpall

Tarva peatreener Andres

Sõber ei kujuta ette, et

Aivar Kuusmaa tahaks ise

Kalev/Cramo ees jätkata.

Ivar Jurtšenko, Pärt Talimaa
sport@epl.ee

Üleile teatas Rakvere Tarva meeskonna peatreener Andres Sõber, et kui nad eelolevas kohtumises Kalev/Cramot võidavad, siis vaevalt ta enam kevadel Aivar Kuusmaa vastu vägesid juhtida saab. Põhjuseks mõistagi Kalev/Cramo selle hooaja esitused, mis võistkonna komplekteeritust vaadates ei ole ootustele sugugi vastanud.

Sõbra huumorisoon on teada-tuntud, kuid Kalev/Cramo jaoks oli eile asi naljast kaugel. Eesti meistriliiga kohtumises põrmustas Tarvas muluse meistermeeskonna ootamatult suurelt 95 : 69.

„Ei kujuta ette, et Aivar [Kuusmaa] ise tahab jätkata. Ta on südamega asja juures ja tubli mees, aga sellised rasked olukorrad kuuluvadki äri juurde, midagi pole teha,” lausus Sõber.

KALEV/CRAMO 69

RAKVERE TARVAS 95

Kalev/Cramo: Frank Elegar 15, Rait Keerles 12 punkti

Rakvere Tarvas: Märis Laksa 30, Renato Lindmets 22, Brandis Raley-Ross 21 punkti.

Visketabavus: 39,7% vs. 49,3%

Lauapallid: 34 – 35

Blokid: 1 – 1

Eesti meistrivõistlused

võidud – kaotused

Tartu Ülikool/Rock	10	0
Rakvere Tarvas	7	3
Kalev/Cramo	6	3
Tyco Rapla	5	3
Valga/Maks&Moorits	5	5
TTÜ KK	3	4
KK Pärnu	2	5
KK HITO	1	8
Tallinna Kalev	1	9

Müürsepp lausus, et kui ta saab juhtkonnalt vastava signaali, astub temagi tagasi.

Kalev/Cramo peatreener Aivar Kuusmaa vaatas eile ahastusega pealt, kuidas tema meeskonna mäng ka koduse konkurendi Rakvere Tarvaga mängides täielikult lagunes.

Foto: Siim Lövi

Kalev/Cramo korvpalliklubi president Ivar Valdmaa tunnistab, et eilne ülisuur kaotus Rakvere Tarvale valmistas talle tohutu pettumuse. „Tarvas mängis hästi, aga see pole vabandus,” tõdes Valdmaa. „Nii me ei oleks tohtinud kaotada.”

President kinnitas, et Kuusmaa tool kõigub kõvasti, ent klubi juhtkond on andnud juhendajale kuu aega, et Kalevi mäng korda saada. Seda, kas eilne kaotus sunnib juhtkonda juba varem drastiliselt samme astuma, ei tahtnud Valdmaa vahetult pärast kohtumist kommenteerida. Kuusmaa keeldus intervjuudest.

Abitreener Martin Müürsepp lausus, et kui ta saab omanikelt vastava signaali, astub ta tagasi. „Ma ei oska praegu midagi öelda, jutujamised seisavad veel täna (eile – toim) õhtul ees,” lisas Müürsepp.

Fännide tervitus

Mängust rääkides nentis Müürsepp, et maa-alakaitse murdmine käis Kalev /Cramo üle jõu.

„Söotsime äärelt äärele, kuid keegi vaba ei olnud, jäime häta. Ebakindlus vaid kasvab, Tarvas sai hea emotsiooni,” sõnas Müürsepp, kelle sõnul on küll mõni mees vigas-

tusega väljas, kuid see ei ole vabandus.

Kui Kalevi meeskonnas ja fännide seas, kellest osa lahkus tribüünidelt juba enne kohtumise lõppu, valitses must masendus, siis sootuks teised tundid valdasid läänevirulasi.

Kui Rakvere meeskond Saku suuhallist välja tuli, tervitas neid aurivisse koondunud fännide armee, kes skandeeris iga väljatulnud palluri ja peatreener Sõbra tervituseks „Rak-ve-re!”

Vägevast võidust tundis loomulikult rõõmu ka Rakvere juhendaja. „Hetkeemotsioon on muidugi vägev, samas üks laev oli väga selgelt kreenis.

Esimene poolaeg olid nad mängus, teisel vajasid ära. Õnneks jaksasime olukorra ära kasutada,” kommenteeris Sõber.

Kalev võitis avapoolaja 42 : 38, ent jäi kolmandal veerandil Tarvale koguni 12 : 35 alla. Neljandal veerandil kasv külaliste eduseis peagi suuremaks kui 20 punkti. ●

Täna Delfi Spordis: Kas Eesti võidab lühiraja EM-il medali?

Martin Liivamägi tegi ujumise EM-il kuus võimsat starti

Ujumine

Martin Liivamägi võistles

eile Prantsusmaal lühiraja

EM-il kahes finaalis ja

poolfinaalis.

Aet Süvari

aet@epl.ee

Martin Liivamägi on Eesti ujumise karussellis oma noorest east – 24 aastat – hoolimata keerlnud juba pikka aega ja teinud seda edukalt. Juba 2006. aastast alates, kui ta Helsingis peetud lühiraja Euroopa meistrivõistlustega täiskasvanute tiitlivõistluste debüüdi

tegi, on tema nimi mitu korda finaali pääsenute seas vilksatanud. Ta on noppinud viiendaid, kuuendaid, seitsmendaid ja kaheksandaid kohti, parandanud 25 korral Eesti rekordit, kuid medalit ei ole tal õnnestunud veel võita, kui välja arvata juunioride 2006. aasta EM-il 200 m kompleksdistsantsil saadud hõbe.

Paraku jätkus see jada ka eile, kui Liivamägi ujus Prantsusmaal Chartres'is peetud lühiraja EM-il 200 meetri kompleksdistsantsi finaalis välja kaheksanda aja. Veel hommikuste eeljumiste järel näis seis hea, sest Martin pää-

ses finaali edasi teisena, ajaga 1.55,66, millega tal õnnestus ühtlasi purustada kolm aastat püsinud ja Martti Aljandile kuulunud Eesti rekord 1.56,99. Õhtune aeg jäi aga hommikusele tublisti alla – 1.57,33.

Osales mitmel distantsil

Milles on asi? Äkki selles, et vaid mõni minut enne 200 meetri kompleksi finaali võistles Liivamägi kaasa 100 m rinnulijumise poolfinaalis, kuhu oli hommikusest eeljumisest jõudnud lausa esimese aja ja tubli isikliku rekordiga 57,82. „Ma ei ole pettunud kahek-

sanda koha üle,” ütles ujuja ise eile.

„Ma teadsin, et läheb väga raskeks, sest nägin, et teised poisid hoidsid hommikul end päris palju tagasi.” Tema sõnul arutati peatreener Riho Aljandiga ka võimalust 100 m rinnulijumise poolfinaalist loobuda. „Kuid mis mõtet sellelgi oleks olnud – ma teadsin, et 200 m kompleksis on mul niikuinii vähe lootust medalit võita, ma panin endast juba hommikul kõik välja.” Tõsi ta on, Liivamäe hommikul püstitatud Eesti rekord oleks kokkuvõttes andnud viienda koha.

100 m rinnulidistsantsi poolfinaalis püüdis ta end küll ees ootavat finaali silmas pidades natuke tagasi hoida, kuid ei tahtnud siiski riskida finaaliukse taha jäämisega. Tulemuseks tuli veel üks finaali pääs – kaheksandana, hommikusest ajast üle seitsme kümnendiku aeglasemalt.

Martti Aljand ka finaalis

Päeva eelviimases alas hüppas Liivamägi veel kord basseini, et esindada Eesti koondist meeste 4 x 50 teateujumise kompleksdistsantsi finaalis. Ka seal oli hommikul purunev Eesti tippmark, õhtul kukkus see veel kord, tulemuseks viies koht ja uus aeg 1.36,01.

Kuuendana pääses 100 m rinnulidistsantsi finaali ka Martti Aljand ja poolfinaalis lõi kaasa 50 m vabaujumises uue juunioride rekordi 22,08 püstitanud Ralf Tribuntsov. ●

EESTLASED EM-IL

MEHED

50 m vabalt: 16. Ralf Tribuntsov 22,08 (IR), 21. Pjotr Degtjarjov 22,21, 39. Marko Tiidla 22,97 (IR); **200 m kompleksi:** 8. Martin Liivamägi 1.57,33 (eelujumisest edasi 2. ajaga 1.55,66 (ER)); **200 m selili:** 27. Andres Olvik 1.57,63; **100 m liblikat:** 35. Pavel Naroškin 54,81 (IR); **100 m rinnuli:** poolfinaalis 6. aeg Martti Aljand 58,36, 8. aeg Martin Liivamägi 58,54, 19. Filipp Provorkov 59,77 (IR), 33. Vadim Romanov 1.01,69 (IR); **4 x 50 m kompleks:** 5. Eesti (Olvik, Aljand, Liivamägi, Degtjarjov) 1.36,01 (ER).

NAISED

50 m rinnuli: 25. Maria Harutjunjan 32,83 (IR); **100 m selili:** 41. Valeria Mihhailova 1.03,94 (IR); **200 m kompleksi:** Maria Romanjuk 2.18,89; **100 m vabalt:** 35. Tess Grossmann 56,93 (IR).

SUMO

Fukuokas toimival sumo suurturniiril Kyushu-basho astus yokozuna Hakuho taas sammu üldvõidule lähemale ja hoiab võiduga ozeki Kotoshogiku üle kindlat liidrikohta. **Delfi**

VÖRKPAAL

Vörkpalli Euroopa Meistriliiga B-alagrupis kaotas Oliver Venno Budva Budvanska Berliini RV-le 2 : 3 (23, -23, 18, -20, -13), millega Montenegro meister sai tabelisse esimese punkti. **Delfi**

JALGPALL

Argentina ja Brasiilia jalgpallimeeskond lõpetasid üleeile kahest kohtumisest koosnenud Superclasico de las Americas vastasseisu, milles jäi penaltitega 4 : 3 peale Brasiilia. **Delfi**

VORMEL 1

Kolm aastat järjest kahjumise jäänud Korea Grand Prix' tulevik on kahtluse all. Esimesel aastal oli kahjum 50 miljonit USA dollarit, tänava 39,4 miljonit dollarit. **Delfi**

Vallandamine Chelsea moodi: kell neli hommikul!

Venemaa rikkur Roman Abramovitš ostis Chelsea jalgpalliklubi 2003. aasta suvel. Pärast seda on ta kulutanud nii mängijate kui ka treenerite palkamiseks ulmelisi summasid, ent juhendajad on saanud ülimalt suuri

kompensatsioonitšekkide ka lahtilaskmise eest. Võttes arvesse ka kolmapäeval sulle sappa saanud Roberto Di Matteo, on Abramovitši valitsusajal enneaegselt ametist vabastatud seitse peatreenerit.

Vallandamiskompensatsioon eurodes

*Mourinho palkamiseks tuli esmalt Portole maksta 2,1 miljonit eurot, Villas-Boas' puhul aga 15 miljonit.
**Erinevalt teistest treeneritest teda lahti ei lastud, vaid Hiddink lahkus lepingu lõppedes.

Chelsea uueks juhendajaks sai Rafael Benítez. Kui pikaks kujuneb tema ametiaeg, näitab tulevik.

6,8 mln €

Avram Grant

21.09.2007–24.05.2008

Saavutused: meistriliigas teine koht, Meistriliiga finaalis kaotati penaltiseerias Manchester Unitedile, teiseks jäädigi ka liigakarikas. Esmalt sai palka 1,9 mln eurot, ent detsembris tõusis see 3,7 miljonile.

Kokku: 22 võitu, 8 viiki, 2 kaotust

15,6 mln €

Luiz Felipe Scolari

11.06.2008–9.02.2009

Saavutused: ei jõudnud midagi korda saata, kuna vallandati poole hooaja pealt. Aastapalk 6,8 mln eurot.

Kokku: 14 võitu, 7 viiki ja 4 kaotust

22,3 mln €

José Mourinho*

2.06.2004–20.09.2007

Saavutused: võitis aastatel 2005 ja 2006 Inglise meistriliiga, 2007. a FA Cupi ja hooaegadel 2005 ja 2007 ka liigakarikad. Portugallase aastapalk oli esimesel hooajal 5,2 mln eurot, töustes seejärel 6,5 mln-i peale.

Kokku: 85 võitu, 25 viiki, 10 kaotust

18,1 mln €

Carlo Ancelotti

1.06.2009–22.05.2011

Saavutused: võitis aastal 2010 nii Inglismaa meistriliiga kui ka FA Cupi. Teisel hooajal lõpetas liigas Manchester Unitedi järel teisena. Aastapalk oli 8,1 mln eurot.

Kokku: 48 võitu, 13 viiki, 15 kaotust

14,9 mln €

André Villas-Boas*

22.06.2011–4.03.2012

Saavutused: ei suutnud Chelseat hoida meistriliigas isegi esinikus. Aastapalk oli 8,1 mln eurot.

Kokku: 13 võitu, 7 viiki, 7 kaotust

8,7 mln €

Roberto Di Matteo

4.03.2012–21.11.2012

Saavutused: Meistriliiga ja FA Cupi võit, Inglise meistriliigas kuues koht. Sel hooajal hoiab Chelsea meistriliigas kolmandat kohta.

Kokku: 12 võitu, 6 viiki, 5 kaotust

Treenerite hinnaralli Chelseas

Allikad: Daily Mail, Daily Mirror, EPL, The Independent, The Telegraph, The Guardian; foto: AFP/Scanpix; graafika: Maret Müür

Jalgpall

Chelsea omanik Roman Abramovitš vallandas peatreener Roberto Di Matteo öötundidel.

Pärt Talimaa
part.talimaa@ep.ee

Kuigi Roberto Di Matteo vallandamine jalgpallimaailma kõige tulisemalt ehk Londoni Chelsea treeneritoolilt ja tema asendamine hispaanlase Rafael Benítezega sai selgeks juba üleeile, oli eilne Briti meedia täis värvikate üksikasjadega lugusid, kuidas Di Matteo sulle sappa sai.

Di Matteo oli juba öösel kell 2.30 Gatwicki lennujaamas maandudes seljataga raske õhtupoolik, kuhu mahtus nii häbiväärne 0 : 3 kaotus Juventusele kui ka raske kohtumisejärgne pressikonverents. Kõige

hullem ootas alles ees. Ajaks, mil itaallane Cobhamis asuvasse Chelsea treeningukeskuse jõudis, oli liisk juba langenud ja Abramovitš klubi kõrgetele ametnikele teada andnud, et Di Matteo peab silmapilk lahkuma.

Küllap aimas itaallane isegi oma saatust. Ta surus treeningukeskuse parklas kõigil palluritel kätt ja läks kriisikoosolekule. Kuigi märtsi alguses raskes seisus Chelsea juhtimise üle võtnud Di Matteo tüüris vaid paar kuud hiljem klubi esimese Meistriliiga trofeeni, ei päästnud eelnev edu teda vallandamisest. Kell neli hommikul sai ta vallandamisteate.

Üliraske ülesanne

Ehkki lahtilaskmine käis ülimalt brutaalselt ja suure kiiruga, viitasid klubisisestest allikad, et Di Matteo pea kohal

riippus kirves juba pikemat aega. Juventusele kaotamine, mis saatis Chelsea Meistriliigas peaaegu väljalangemiskuristikku, oli lihtsalt viimane piisk karikas. Nüüd vajab meeskond Donetski Šahtari abi, et mitte saada esimeseks liiga tšempioniks, kes pole suutnud järgmisel hooajal alagrupiturniiril edasi pääseda. Chelsea peab kahe nädala pärast ise alistama Nordsjællandit ja lootma, et Šahtar teeb sama Juventusega. Treeneripingilt hakkab eesmärki täitma Rafael Benítez, kes nimetas oma abiliseks endise Hollandi mängija Boudewijn Zendeni.

Kõik märgid viitavad küll, et pikka pidu pole Chelseas ka Benítezel. Hooaja lõpuni kestva lepingu teeninud hispaanlane tundub vähemalt Abramovitši soovides olevat vaid vahepeatus enne Pep Guardiolat. Kevadel Barcelona juhendamise

MEISTRILIIGA V VOOR

A-ALAGRUPP

Porto – Zagrebi Dinamo 3 : 0
Klievi Dünamo – PSG 0 : 2
Porto 13, PSG 12, Dünamo 4, Dinamo 0 punkti.

B-ALAGRUPP

Schalke – Piraeuse Olympiacos 1 : 0
Arsenal – Montpellier 2 : 0
Schalke 11, Arsenal 10, Olympiacos 6, Montpellier 1 punkti.

C-ALAGRUPP

Peterburi Zenit – Málaga 2 : 2
Anderlecht – AC Milan 1 : 3
Málaga 11, Milan 8, Zenit 4, Anderlecht 4 punkti.

D-ALAGRUPP

Amsterdami Ajax – Dortmundi Borussia 1 : 4
Manchester City – Madridi Real 1 : 1
Borussia 11, Real 8, Ajax 4, City 3 punkti.

sest loobunud, ent enne seda Hispaania suurklubiga 14 tiitlit võitnud Guardiola on võtnud vaheaasta, ent peagi on ta tagasi. Kuid ega Chelsea pole ainus, kes teda jahib. Räägitud on ka mõlemast Manchesteri klubist, AC Milanist ja Müncheni Bayernist.

Mancini ei karda

Chelseast veelgi vähem on Meistriliiga röömustamiseks põhjust valitseval Inglismaa meistril Manchester Cityl, kelle 1 : 1 viik Madridi Realiga lõplikult nende edasipääsulootuse kustutas. Hoolimata järjekordsest põrumisest Manchester City juhendaja Roberto Mancini oma töökohta pärast ei karda. „Ei, miks? Kui mõtleme, et suudame vaid kahe aastaga Euroopa meistriteks tulla, oleme hullud,“ vahendas Mancini mõttekäiku Daily Mail. ●

Viljandi loobus meistriliiga kohast

Jalgpall

Lõppenud hooajal jalgpalli meistriliigas seitsmenda koha saanud FC Viljandi loobub 2013. aasta meistriliiga kohast. Mäletatavasti sõlmiti 2011. aasta alguses kokkulepe, millega FC Viljandi sai Mulgimaa jalgpalli esindusmeeskonnaks üleminekuperioodiks, kuni Tulevik jõuab tagasi tippjalgpalli, misjärel FC Viljandi meeskond likvideeritakse. Kuna äsja lõppenud hooajal tagas Tulevik endale koha esiliigas, teatas ki FC Viljandi tippjalgpallist taandumisest.

Viljandi JK Tuleviku president on sealse jalgpalli kasvandik Raiko Mutle ja tegevjuht samuti mulk Rain Tõlpus, klubi esindusmeeskond on koostatud peamiselt Viljandimaalt pärit palluritest.

Uuesti tippu

„Oleme väga rõõmsad, et Tulevikuga esiliigasse jõudsi me ja et Viljandi jalgpalli lipulaevaks on Viljandimaa palluritest koostatud võistkond,“ lausus Tuleviku president Raiko Mutle. „Soovime klubina edasi areneda ja end kohaliku kogukonnaga siduda. Järgmiseks suureks eesmärgiks on taas meistriliigasse jõudmine – millal see juhtub, näitab aeg.“ Nii saab võimaluse uuel aastal taas meistriliigas mängida Tartu JK Tammeka.

Lõppenud hooajal oli FC Viljandi koduses meistriliigas seitsmes. ● EPL

Veerpalu otsus lükkub edasi

Kohtuasi

Eile teatas rahvusvaheline spordiarbitraaz (CAS), et Andrus Veerpalu ja rahvusvahelise suusaliidu vahelises kohtuasjas on otsuse väljakuulutamise tähtaega taas edasi lükatud.

„Täna teepoolsest tuli tööpäeva lõpus teade rahvusvahelise spordiarbitraazikohtu poolt mõlemale menetlusosalisele selle kohta, et kohtuotsuse tegemine on taas kord edasi lükatud, seekord 28. veebruarini 2013,“ ütles Veerpalu esindav vandeadvokaat Aivar Pilv eileõhtuses ETV spordisaates. Enne oli teada antud, et kohtuasja otsus oleks pidanud tulema tänase päeva jooksul. ● ERR Sport

EEPILINE FINAAL. MIS ELAB IGAVESTI

videoviku saaga
koidukuma
osa 2

MS12

Saal 1 11:25 (v.a. P)
17:00 (v.a. P) 19:30 (v.a. P, N)

Saal 8 12:45 15:15 17:50 20:30

BRADLEY COOPER
JENNIFER LAWRENCE
ROBERT DE NIRO
JACKI WEAVER
CHRIS TUCKER

ÕNNETERAAPIA
SILVER LININGS PLAYBOOK

K12

Saal 1 20:45 (ainult P)

Saal 2 14:20 (v.a. P)

Saal 5 11:35 18:40 (v.a. N)
21:15 (ainult N)

Gerard BUTLER

SUHETE
MÄNGUVÄLJAK

KINODES 7. DETSEMBRIST

KEVIN JAMES

RASKEKAAL

Keegi ei võitle oma õpilaste eest nii nagu hr. Voss

MS12

Saal 2 11:55 (v.a. L)

Saal 5 16:15 21:20 (v.a. N)

Saal 6 21:30 (ainult N)

Saal 7 11:50 (ainult L)

"SÖRMUSTE ISANDA" TRILOOGIA LAVASTAJALT

KÄÄBIK
OOTAMATU TEEKOND

KINODES 14. DETSEMBRIST

Coca-Cola PLAZA

www.forumcinemas.ee
mobile.forumcinemas.ee

INFO TELEFONILT 1182

*A.Le Coq Sviidi seansid tööpäeviti alates 17:00, nädalavahetustel ja pühadel 13:00
 Piletihinnad: E-N ja reede kuni kl 18:00 tavapilet 4,50€/lastepilet 2,50€, 3D-pilet 5,00€/lastepilet 3,50€. E-N alates kl 18:01 tavapilet 5,00€/lastepilet 2,70€, 3D-pilet 7,00€/lastepilet 3,70€. Reede (alates 18:01), L-P ja riiklikel pühadel tavapilet 6,50€/lastepilet 2,90€, 3D-pilet 8,00€/lastepilet 3,90€. A.Le Coq Sviit E-N pilet 17€. R-P pilet 21€

TÄNA KINOS ARTIS:

ARTIS
KUNST ON KINOS

EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

23.11	Eestlanna Pariisis	10:45	PÖFF: Pärast Luciat	17:00
	Seenelkäik	10:45	PÖFF: Valgesse / Into the White	17:30
	Albert Nobbs	12:30	PÖFF: Turvalisus pole tagatud	19:00
	Ja kui me elaksime kõik koos?	12:40	PÖFF: Gebo ja vari	19:30
	Deemonid	14:40	PÖFF: Unistus ja vaikus	21:00
	7 päeva Havannas	15:00	PÖFF: Kõik meie perekonnas	21:30

www.kino.ee | Estonia pst. 9, Tallinn | Solarise keskus | Tel. 663 1380

www.kinosoprus.ee | Vana-Posti 8, Tallinn | Tel. 644 1919

TÄNA KINOS SÕPRUS:

KINO
»SÕPRUS«

EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

PARIS KINO - AASTAST 1955

23.11	PÖFF: Su ilu pole midagi väärt...	17:00
	PÖFF: Viimane ilus päev	19:00
	PÖFF: Ma olen valgus	21:00
	PÖFF: Sügavik	23:00

Vaata kino Sõprus nädalakava www.kinosoprus.ee

Elion

Vabadus nautida

JÕULUJAZZ

29.11 19.00 Nokia Kontserdimaja

YOUN SUN NAH
Quartet (Korea)

www.jazzkaar.ee

Piletid Piletilevi ja TicketPro müügikohtades.
Jazzkaare info 6660030 ja piletid@jazzkaar.ee

Piletid soodsad 4. novembrini!

ERGO

EstiPäevaleht

MY CITY HOTEL
TALLINN *****

Elion

Vabadus nautida

JÕULUJAZZ

12.12 19.00 Nokia Kontserdimaja

KURT ELLING (USA)
& Estonian Dream Big Band

Piletid Piletilevi ja TicketPro müügikohtades.
Jazzkaare info 6660030 ja piletid@jazzkaar.ee

Piletid soodsamad 4. novembrini

ERGO

EstiPäevaleht

MY CITY HOTEL
TALLINN *****

Kirjanike Maja

Kirjanike Maja musta laega saalis, Harju 1, Tallinn

28. november kell 18.00

ULME NÄITAB UUT JA VANA

Ulme kuldaeg - 40 aastat tagasi ja täna.

ON ULME ENDISELT TEENÄITAJA VÕI KÕIGEST MEELELAHUTUS? VESTLEVAD HENN-KAAREL HELLAT, SIIM VESKIMEES, TRIINU MERES JA KRISTJAN SANDER. MUUSIKAT TEEB ALLAN VAINOLA.

Info telefonidel 6 276 410 ja 6 276 412
Pilet 2 eurot, (üli)õpilastele ja pensionäridele 1 euro

Esti Kontsert

R 30. november kell 19 Pärnu kontserdimaja

Pärnu kontserdimaja 10. sünnipäeva kontsert PÄRNU LINNAORKESTER EESTI RAHVUSMEESKOOR

solistid
Dirigent Feliks Korobov (Moskva)

R 30. november kell 18 Valga kultuuri- ja huvialakeskus

KontsertJazz
Riho Sibul (kitarr)
Raul Vaigla (bass)
Toomas Rull (trummid)

Info tel Tallinn 614 7760, Tartus 737 7537, Pärnus 445 5800, Jõhvis 33 42 000, www.concert.ee

TALLINNA LINNATEATER

Ma armastasin sakslast 10., 11. detsembril 19.00

Esti filmi laulud 7., 8., 27., 28., 29. detsembril 19.00

Festival Talveöö unenägu 17. - 21. detsembril

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

TIPOLIIN KINNISVARABÜROO

VELJO TARVIS
tel. 5647 1516,
tel. 657 6301
veljo@tipoliin.ee
www.tipoliin.ee

OSTAME - MÜÜME - ÜÜRIME
TEIE KINNISVARA

- Kiire ja korrekne vormistamine.
- 15 a. töökogemus.
- Konsultatsioon tasuta!

VEO- ja KOLIMISTEENUS

Reformi- erakondlasi kahtlustatakse äripettuses

Mängus
ka ämm!

Eestis hoogustub uus turismiliik:
haiguste ravi

Nõmme Kalju jalgpalliklubi
president Kuno Tehva:
"Ma ei karda musta tööd teha"

22. november 2012

EESTI EKSPRESS

Telli nüüd Eesti Ekspress ja võida reis! Vaata lähemalt www.ekspress.ee/avastamaailma

RAKVERE TEATRI

Daniel Keyes LILLED ALGERNONILE

E, 26. nov Vene Teatris
R, 18.; L, 26. jaan Rakvere Teatris
R, 15.; K, 20.; R, 22. veebr Rakvere Teatris
Etenduste algus kell 19

E, 26. nov Vene Teatris
R, 18.; L, 26. jaan Rakvere Teatris
R, 15.; K, 20.; R, 22. veebr Rakvere Teatris
Etenduste algus kell 19

rakvereteater.ee piletimaailm.com 32 95 444

Vanalinna Hariduskolleegeumi ja
Miikaeli Ühenduse

HEATEGEVUSLIK
JÕULULAAT

laupäeval, 1. detsembril kell
11.00-15.00
VHK gümnaasiumi majas
(Vene 22)

Laada tulu läheb VHK
erivajadusega laste õppe toetuseks.
Annetusi on võimalik kanda ka
MTÜ Miikaeli Ühenduse
arveldusarvele
10220032807012 (märksõna: laad).
info: www.vhk.ee

kingituste, käsitöö, kaartide, raamatute,
hooldiste, teede, küpsetiste jm. müük
maailma parimate jõulukinkide oksjon
kohvikud toas ja õues
aegumate jõululaulude tuba
puutöö- ja käsitöötoad
martsipanituba
piparkoogituba
reismoodi nägemise tuba
keemia- ja füüsikakatsed lastele
õnnevalamine
loterii
teater
üllatused

Müük

• Müüki tuli suures koguses
kvaliteetset kasutatud
kontorimööblit. Tähetorni 21-j Tall.
E-R 10-17 APUNEXS OÜ

Ost

• Ostan enda kollektiooni
CCCP-aegseid mudelaautosid
(möötkavas 1:43 ja 1:24). Tel 510 7375.
• Reval Antiik ostab vanu maale,
münste, kuld- ja hõbesemeid, märke,
mööblit, raamatuid, jms. Pakkuda
võib kõike, mis tundub olevat vana.
Müüriavahe 2, 6440747, 511 8825

Tervis

• Uus ja eksklusiivne massaažisalong
ootab lõõgastavale massaažile.
Tel 5382 0188.

Ehitus/remont

• Uus vann vanasse vann 2 tunniga!
Tel 503 1943, www.vannvannis.ee
• Hoonete siseviimistlustööd
pahtlprintsiga. Tel 5634 3880,
ostewe@gmail.com

Laen

• Laen kinnisvara tagatisel.
ASA&O LaenuGrupp. Tartu mnt 29 Tln.
648 6083 www.aolaenuud.ee
Tutvuge tingimustega, konsulteerige
asjatundjatega.

Teenused

• KAARDID ENNUSTAVAD
Tel 900 1727 24h, h 1,09€/min
www.ennustus.ee
• NÕUANDELIIN tel 900 5020.
Kui elumure vaevab ja vajad hingeabi,
anname soovitusi. Vastame eraelu,
töö ja tervise küsimustele.
Kõne hind 0,97€/min.

Teated

• Olete oodatud tsöliaakia
nõustamiskabinetti Tallinnas,
aadressil Toompuiestee 10, teisel
korrusel. Eesti Tsöliaakia Seltsi
liikmed nõustavad kõiki huvilisi
tsöliaakia küsimustes. Kabinetis on
võimalik lugeda vastavat kirjandust
ning tasuta kaasa saada patsiendiinfo
„Tsöliaakia ehk gluteenenteropaatia?“,
tsöliaakiahaige Meelespea ja
lasteraamat „Miina vanaema juures. Kui
ei talu gluteeni“. Palume end eelnevalt
registreerida meiliaadressil
info@tsoliaakia.ee
• Saku Vallavolikogu 15.11.2012. a
otsusega nr 73 kehtestati Saku vallas
Kasemetsa külas Ületee kinnistu
detailplaneering. Detailplaneeringuga
määratakse ehitusõigus nelja
üksikelamu ja abihoonete ehitamiseks.
Detailplaneering sisaldab Saku valla
üldplaneeringu muutmise ettepanekut.

Planeeringuala suurus on ca 3 ha.
Vt <http://sise.sakuvald.ee/dp/>

• Saku Vallavalitsuse 20.11.2012. a
korraldusega nr 996 kehtestati Saku
vallas Tännassilma külas Arunõmme
tee 28 kinnistu detailplaneering.
Detailplaneeringu ülesanne on kinnistu
ehitusõiguse määramine üksikelamu
ehitamiseks. Detailplaneering on
vastavuses Saku valla üldplaneeringuga.
Planeeringuala suurus on ca 2800 m².
Vt <http://sise.sakuvald.ee/dp/>
• Alates 10.12.2012 kuni 23.12.2012
on tööaegadel Saku Valla Maja
(Teaduse tn 1, Saku) teise korruse
stendil avalikul väljapanekul Saku valla
Tagadi küla Rohu ja Induse kinnistute
detailplaneering. Detailplaneeringu
ülesanne on kinnistute kruntideks
jaotamine ja ehitusõiguse määramine
äri- ja tootmishoonete ehitamiseks.
Detailplaneering on vastavuses Saku
valla üldplaneeringuga. Planeeringuala
suurus on ca 3 ha. Saku Vallavalitsuse
20.11.2012. a korraldusega nr 994
otsustati detailplaneeringu puhul
jätta algatamata keskkonnamõju
strateegiline hindamine, kuna
analüüsitud põhjustel eeldatav oluline
keskkonnamõju puudub. Avaliku
väljapaneku jooksul on Teil õigus
esitada detailplaneeringu kohta
kirjalikke ettepanekuid või põhjendatud
vastuväiteid. Planeeringuga saate
tutvuda ka Saku valla kodulehel
<http://www.sakuvald.ee/26446>

• Alates 10.12.2012 kuni 06.01.2013
on tööaegadel Saku Valla Maja
(Teaduse tn 1, Saku) teise korruse
stendil avalikul väljapanekul Saku
valla Kurtna küla Jürmani kinnistu
detailplaneering. Detailplaneeringu
ülesanne on kinnistu kruntideks
jaotamine ja ehitusõiguse määramine
majutushoone ja spordiväljakute
(-halli) ning üksikelamu ehitamiseks.
Detailplaneering sisaldab Saku
valla üldplaneeringu muudatuse
ettepanekut. Planeeringuala suurus on
ca 3,6 ha. Avaliku väljapaneku jooksul
on Teil õigus esitada detailplaneeringu
kohta kirjalikke ettepanekuid
või põhjendatud vastuväiteid.
Planeeringuga saate tutvuda ka Saku
valla kodulehel
<http://www.sakuvald.ee/26446>
• Alates 10.12.2012 kuni 06.01.2013
on tööaegadel Saku Valla Maja
(Teaduse tn 1, Saku) teise korruse
stendil avalikul väljapanekul Saku
valla Jälgimäe küla Mõisavahe tee 5 ja
7 detailplaneering. Detailplaneeringu
ülesanne on kinnistute ehitusõiguse
määramine elamu- ja tootmishoonete
ehitamiseks. Detailplaneering sisaldab
Saku valla üldplaneeringu muudatuse
ettepanekut. Planeeringuala suurus on
ca 4800 m². Avaliku väljapaneku jooksul
on Teil õigus esitada detailplaneeringu
kohta kirjalikke ettepanekuid
või põhjendatud vastuväiteid.
Planeeringuga saate tutvuda ka Saku
valla kodulehel
<http://www.sakuvald.ee/26446>

AEG KAUBELDA!

Holmes & Meyers
kutsub metsaomanikke
läbi rääkima metsas
planeeritavate raiete üle.

Ostame kasvava metsa raietõigust.
Pakkuda võib lageraidest
harvenduseni.

ERIPAKKUMINE! Pakume kasvava
lepiku eest head hinda.

Lõhutud küttepuid
müük, tellimine: tel 600 5323

HOLMES & MEYERS
Metsasõbralik ettevõtmine

tel 5553 3064, 5554 0620
e-post info@holmesmeyers.eu

Kallis Ene perega,
siiras kaastunne

EMA

surma puhul

Harri pere

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam!

Telli kuulutus Eesti Päevalehte,
Eesti Ekspressi ja Maalehte ühest kohast!

Vali rubriik, kirjuta tekst
ja tasu internetipangas.

kuulutus.lehed.ee

Reakuulutusi saab edastada ka e-postiga
anni.koppel@lehed.ee ja kõikides Eesti Posti
kontorites üle Eesti. Lisainfo telefonil 680 4506.

Sügav kaastunne
Rita Ratasseppale

EMA

surma puhul

Töökaaslased OÜst Elektrilevi

Südamlik kaastunne Hedile,
Linelle ja Loretalle
kalli

RAIVO REISENBUKI

kaotuse puhul

Kristi, Yvette, Mare

Mälestame kallist klassiõde

KETSIA ILPI

07.04.1934 - 20.11.2012

Tallinna 20. KK neljas lend

Avaldame kaastunnet Marina
Krugovajale perega abikaasa

**STANISLAV
KRUGOVOI**

surma puhul

Eesti Kennelliit

**AIN
LINDVERS**

1942 - 2012

Mälestame kauaaegset kolleegi
ja avaldame kaastunnet
lähedastele

Eesti Rahvusringhääling

Matusetalitus toimub
reedel, 23. nov kl 16
Pärnamäe krematooriumis

**MAIE
TOOMPERE**

15.04.1940 - 16.11.2012

Mälestame näitlejat ja väga
armast inimest

Avaldame sügavat kaastunnet
poeg Hendrikule
ja tütar Harrietiile
pereconnaga

Eesti Näitlejate Liit

Eesti Teatriliiit

Südamlik kaastunne
Maris Noorele

VENNA

kaotuse puhul

Töökaaslased
Keskkonnaametist

.... ja nüüd on nii
et sees on sama valu
ja ometi ja ometi on rahu

/Luhan Viiding/

Unustamatu

**BER-LEIB
GASSMANN**

6. surma-aastapäeval
mälestustes Sinuga

Perekond

TELEVISIOON

ETV

06.55 Terevisioon
08.55 Draamasari Holby City haigla
09.55 Terevisioon*
11.55 MI*
12.25 Dokfilm Tööpealkiri: Imelaps (Eesti 2012)*

13.25 Ilus maa: Türi vibukütid*
13.35 Ajalik ja ajatu: Roy Strider (subtiitritega)*
14.05 Iga pink räägib loo*
14.35 Kapital*
15.05 Metsapeatus, 9/10*
15.35 Reisisari Reisile minuga: Saar nimega Krk*
16.00 Draamasari Holby City haigla*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Draamasari Öhne 13
17.40 Draamasari Südameasi: Kujuta endale ette
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
19.35 27: Üle ja ümber
20.05 Perepidu
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Kaadris: Ma pole turist, ma elan siin
22.00 Mängufilm Ma pole turist, ma elan siin (Eesti 1988)
00.00 Pealtnägija*
00.45 Draamasari Südameasi: Kujuta endale ette*
01.30 Ringvaade*
02.10 ERR-i uudised

KANAL 2

06.00 Punased roosid*, 387
06.45 Joonissari Multimaania
07.10 Joonissari Kasskoer: Kasskoer pooleks
07.35 Joonissari Pisipõnnide seiklused: Soovisaade
08.00 Reporter*
09.00 Ettevaatust inglisa*, 189
10.00 Keelatud vilii*, 8
11.00 Kodus ja võõrsil*, 5378
11.30 Mehed ja naised*, 2
13.30 Doktor Oz: Ülim terviseväljakutse
14.30 Komissar Rex: Tummad karjed
15.30 Punased roosid, 388
16.30 Keelatud vilii, 9
17.30 Ettevaatust inglisa, 190
18.30 Kodus ja võõrsil, 5379
19.00 Reporter
20.00 Kuldvillak
20.35 Galileo

21.30 Kelgukoerad
22.30 Unustamatu
23.30 Mängufilm Hirvude öö: Lõupidu (Prom Night, USA/Kanada 2008)
01.15 Mängufilm Õudne film 3* (Scary Movie 3, USA 2003)
02.35 Heeringas Veenuse ölal*
03.00 Reporter*
03.50 Mängufilm Õnnistatud* (Bless the Child, USA/Saksamaa 2000)
05.35 Unustamatu*

TV3

06.15 Multifilm Beyblade
06.37 Multifilm Pop Pixie
06.50 Multifilm Pop Pixie
07.05 Multifilm Käsna-Kalle Kantpüks
07.30 Multifilm Beyblade*
08.00 Kaunis Lola, 59*
08.55 Kirgede torm, 1514*
09.55 Vaprad ja ilusad, 6354*
10.20 Võimalik vaid Venemaal, 4*
10.50 Top Shop
11.05 Öhtusöök viiele*
11.35 Kõige naljakamad koduvideod*
12.05 Valgekrae 2, 7: Vangi dilemma
13.00 Kätemaksukontor*
14.00 Selgetnägijate tuleproov 6, 12*
15.00 Vaprad ja ilusad, 6355
15.25 Selline on elu!: Ema, lõpeta söimamine. Perekond Schneiderid.
16.25 Kaunis Lola, 60
17.25 Kirgede torm, 1515
18.30 Kõige naljakamad koduvideod
19.00 Seitsmesed uudised
19.30 Öhtusöök viiele*
20.00 Teekond iseendani, 12
20.30 Randevuu
21.30 Castle 2, 16: Emand annab alati kaks laksu
22.30 KINO3: Mängufilm Baikerid (Biker Boyz) USA 2003. Märul
00.35 Mängufilm Vale pööre 3 (Wrong Turn 3: Left for Dead) USA-Saksamaa 2009. Õuduspõnevik
02.13 TV3play.ee uudised
02.15 Mängufilm Võitleja (The Fighter) USA 2010. Biograafiline spordifilm*
04.05 Selline on elu!: Ema, lõpeta söimamine. Perekond Schneiderid.*
04.50 Öhtusöök viiele: Priima seltskond 5*
05.15 Seitsmesed uudised
05.40 Kirgede torm, 999

HOROSKOOP

JÄÄR Valitsev seis tekitab sinus soovi üldkehtivate normide vastu mässata. Kui saad midagi eitada ja kahtluse alla seada, siis seda sa ka teed.

SÕNN Päevas on keerulisi võnkeid ja intriigivõimalusi. Kipud täna olema liiga passiivne ja äraootaval seisukohal. Loodad, et keegi ajaks sinu eest asjad korda või looks sulle kasuliku olukorra.

KAKSIKUD Praegu on sinus palju „tuulist energiat“ – see tähendab eelkõige kiirust ja muutlikkust. Kuid näiteks kasvõi tööasjades püsivuse saavutamisele võiksid suuremat tähelepanu pöörata.

VÄHK Suhted kolleegide või autoriteetidega on pingelised – eriti siis, kui sul on teistest parem positsioon. Eks see tekitab kadedust.

LÕVI Oled valmis riske võtma ja ohtlikke mängu mängima. Sinu riskikäitumine on praegu ülemäära suur, mistõttu võid end mingisse jamasse või skandaali mässida.

NEITSI Su meelega on veider, nagu ka inimesed, kellega kohtud. Sul on hea fantaasia, kuid praktilistes asjades võib nappida kainet mõistust.

KAALUD Mõtled palju armastusest ja ilusatest inimsuhetest, kuid oled ise liiga passiivne. Täna võib sind keegi tõmmata erutavasse seiklusse või käitub keegi sinuga lihtsalt üllatavalt.

SKORPION Sinus on energiat, mis võtab kergesti kirgliku entusiasmi kuju. Ka sinu suhted partneritega on sellest energiast kantud.

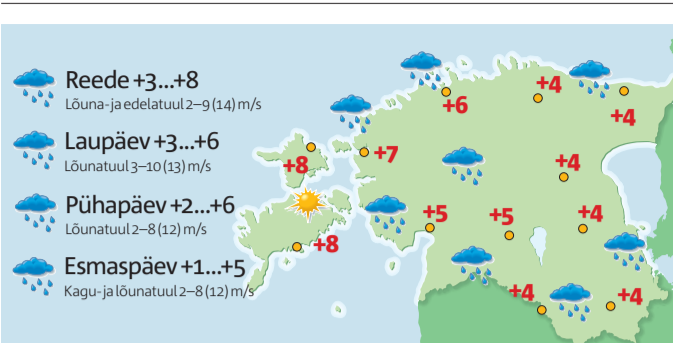
AMBUR Käitud mässumeelselt, sest pead end teistest paremaks. Selle tundub, et oled liiga eriline, et halli massiga samastuda.

KALJUKITS Kui oled end siiani tagasi hoidnud, siis nüüd võib allasurutud pinge välja lüüa. Halval juhul võid käituda nagu mustlase püss.

VEEVALAJA Sa ei talu, et keegi sinu vabadust piirama hakkab. Seetõttu võid olla rõhututl mässumeelne ja eitada kõiki norme.

KALAD Tunned, et paljud vanad eluolukorrad sind enam ei rahulda. Ühtlasi pole sul selget ettekujutust sellest, mida peaksid muutma.

ILM

RISTSÕNA

	PSALMI-RAAMAT RAHVALLII	LÕHE PRÄGI, VAOKE ALGUL, ENNE	LOLL NAHK (inglise k.)	ÕHUKESKSE KULJUNUD RIE RIIK EUROOPAS	MÕTTE-KRIIPS MEHENIMI	TAEVAKEHA AASTA	SAAMATUS LENNLI-FIRMA	EIGHT...TEN RAIMOND KAUGVERI ROMAAN	JÕGI PRANTSUS-MAAL ARVE
USUISELT JA KOLBEISELT RANGE INIMENE K NAABER									
JUHTNÖÖR									
ELU-									
ARGOON									
VERMUTI-MARK									
KUNINGAS (Shakes-peare) ...PIIRITUS (Ilkva)									
PANGA-TÖÖTAJA									
PEEN KARV									
LÜHEM KIRJUTIS									
KOMPO- NENT									
TEHNILINE TÕRGE									
TOIDUOLI									
RAADJO- TEHNIKA INSTITUT. ALUTO. (iseoppija)									
SABAGA TANU VENE K. EESSÕNA									

ERKKI KÖLU PÄEVAANEKDODID

●● Suurtükiväe õppelaskmine Tapa polügoonil. Üks suurtüki-välalane pöördub ohvitseri poole: „Härra kapten, mis kell laskmine algab?“
„Kell 5.30.“
„Härra kapten, need kaks maja seal metsa ääres ei meeldi mulle üldse...“
„Kannatust, reamees! Ma juba ütlesin – kell 5.30!“
●● Mees istub Estonias ja kuulab ooperit. Äkki märkab ta ühes loo-õis koera, kes hingestatud pilgul muu-sikat kuulab. Äärmiselt üllatunud mees otsib pärast etendust üles lavastaja:

„Vabandage, ma nägin ennist loo-õis ühte koera...“
„Jah, härra, see on minu koer,“ vastab lavastaja.
„Ah nii! Ma poleks osanud arvata, et ooper võib ühele koerale niivõrd meeldida.“
„Ma poleks seda ise ka oodanud, kuna libreto, mille ta läbi lugus, talle küll erilist muljet ei jätnud.“
●● Uusriikas siseneb raamatu-poodi:
„Kas teil raamatuid on?“
„On,“ vastab müüja.
„Andke mulle siis kaks.“

ETV2, KANAL 11, TV6, KANAL 12

ETV2

07.10 Animasari Kiisu Miisu enneolematud seiklused*
07.20 Animasari Beni ja Holly väike kuningriik*
07.30 Animasari Stella ja Sam: Stella tsirkus*
07.50 Tule õue!*,
08.15 Lastetuba
08.35 Kalailm, 24/29*
09.00 Ringvaade*
10.05 Jüri Üdi klubi
11.00 Kihnu lõõnuaabets*
11.30 ERR-i uudised
16.35 Smallville: Purpurpunane*
17.15 Smallville*
18.00 Animasari Muumioru lood
18.20 Animasari Maša ja karu
18.30 Lastetuba
18.45 Animasari Suursilm: Varaani sild
18.55 Animasari Beni ja Holly väike kuningriik: Raamatud
19.05 Animasari Stella ja Sam
19.20 Aktuaalne kaamera
19.30 Aktuaalne kaamera
20.00 Uus Ajastu. dokkaader Riik minu jaoks
20.55 Minuscule: Loodus kutsus
21.00 Loor ja kõrged kontsad, 3/6: Beirut*
21.30 Päikesesüsteemi seitse imet, 5/5
22.20 Erica: Dr Tom*
23.05 Troonide mäng*
23.55 Eesti TOP7*
00.44 ERR-i uudised

Kanal 11

06.35 Minu Facebooki sõbrad*
07.25 Saint Tropez
08.30 Doktor Oz*
09.25 Doktor Oz

10.20 Ellen*
11.15 Superlapsehoidja*
12.10 Top Shop
12.25 Lihtne, kiire, maitsev!*
12.55 10 aastat nooremaks USA*
13.25 Piinlikud kehad*
14.20 Tee õnnele, 499
15.15 Tee õnnele, 500
16.10 Superlapsehoidja
17.05 Naistekliinik, 35
18.00 Doktor Oz
19.00 Avameelselt eneseleidmisest - Jan Uuspõld
20.00 Ellen
21.00 Mängufilm Romantiline reede - Jane Austeni tõrjutud tunded
23.10 Allilma emandad, 13
00.05 Reporter
00.50 Naistekliinik*, 35
01.35 Avameelselt eneseleidmisest - Jan Uuspõld*
02.20 Saint Tropez*
03.15 Doktor Oz*
04.00 Doktor Oz*
04.40 Pagariipiigad
05.05 Reporter*
05.50 Talisman, 22

TV6

06.00 Hommikuraadio
09.00 Seitsmesed uudised
09.30 Kodu keset linna 1, 71
10.00 Kutsuge Cobra 11 1, 24
11.00 Võidusõit
13.15 Top Shop
13.30 Kodu keset linna 1, 72
14.00 Brigaad 3 2, 2
15.00 Kutsuge Cobra 11 1, 24
16.00 Kuidas ma kohtasin teie ema 3, 15
16.30 Kälimehed 4, 11
17.30 Kutsuge Cobra 11 1, 25
18.30 Simpsonid 14, 17
19.00 Perepea 2, 14
19.30 Kuidas ma kohtasin teie ema 3, 16

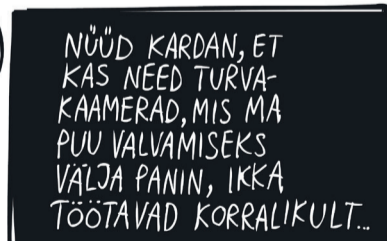
20.00 Moodne perekond 3, 11
20.30 Simpsonid 14, 18
21.00 X-Factor, 17
22.45 X-Factor, 18
23.45 Paljalt naljakas
10.15 KINOÕHTU: Kui Chuck abiellub Larryga
02.20 Langev taevas 1, 7
03.15 Hommikuraadio
05.00 Kodu keset linna 1, 72
05.25 Seitsmesed uudised
05.50 Uudistemagasin

Kanal 12

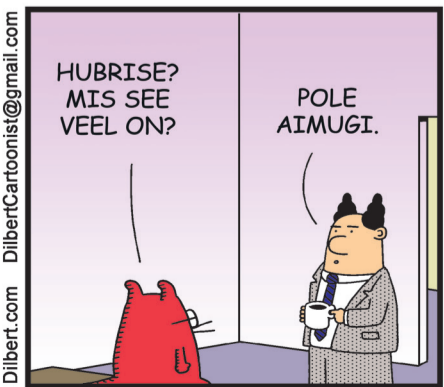
06.30 Rannavalve
07.20 Jean-Claude Van Damme – kulisside taga*
08.10 Maailma kõige rumalamad...*, 7
09.00 Reporter
10.00 Galileo*
10.30 Eesti kõige-kõige*
11.00 Lututuba
13.50 Kloun*
14.45 Walker – Texase korralvur*
15.35 Maailma kõige rumalamad...*, 8
16.25 Merepatrull
17.15 Kloun
18.10 Walker – Texase korralvur
19.00 Tuvikesed*
19.30 Tuvikesed*
20.00 Galileo
20.30 Kõõgikubjas
21.00 Kaks ja pool meest*
21.30 Kuulsuste surmaheitlus
22.00 Kreisid reisid
22.30 Klikitähed
23.00 Duudsonid
23.30 Jean-Claude Van Damme – kulisside taga
00.25 Kaks ja pool meest
00.50 Tuvikesed
01.15 Tuvikesed: Ei ühegi hooaja mees
01.40 Night Chat
05.00 Postimees.ee

Meie maailm

MEIE PLANEET : FOOBIKUD

Dilbert

SUDOKU Pappocom

Lahendused ja vihjed: www.sudoku.com

1	2				6
	8			6	4
		7		4	1
	3	5	6		
			5	2	8
			7		8
5	8	7		2	
	6	1			8
3				4	9

SUDOKU reeglid

●● Täida tühjad kohad numbritega 1 kuni 9. Numbrid 1 kuni 9 peavad esineda igas 9 veerus, igas 9 reas, igas 3 x 3 ruudus. Igas reas, igas veerus ja igas 3 x 3 ruudus võib iga number esineda vaid ühel korral.

Eelmise mängu lahendus:

8	5	2	9	3	4	6	7	1
3	7	9	8	6	1	5	2	4
6	1	4	5	7	2	3	8	9
9	8	1	4	2	6	7	3	5
7	6	5	3	1	9	2	4	8
4	2	3	7	8	5	9	1	6
5	3	8	1	9	7	4	6	2
1	9	6	2	4	3	8	5	7
2	4	7	6	5	8	1	9	3

Lemmikute hammaste eest hoolitsemine on ülioluline

Lemmik

Riina Jõgila, MTÜ
Teie Loomakliiniku

Oktoobri lõpus toimunud veterinaarmeditsiini konverentsil pandi väikeloomade puhul pöhirõhk hambahaigustele.

Igapäevast ülevaastust tehes leiavad loomaarstid, et hammast ümbritseva koe põletik on üks lemmikloomi sagedamini vaevavaid haigusi. Üle kolme aasta vanustest loomadest ligi 80 protsendil koertel ja 70 protsendil kassidel on hammast ümbritsevas koes mingi astme põletik.

Kuigi suuprobleemid on sagedased, näitavad Euroopas tehtud uuringud, et vähem kui viis protsenti koera- ja kassiomanikke teab looma võimalikust haigestumisest. Haigestumise kergem vorm on igemepõletik ehk gingiviit. Igemepõletikku põhjustab igemepiiril olev hambakatt, kleepuv mass, mis koosneb toiduosakestest, bakteritest ja bakterite jääkproduktidest. Hambakatt on üle 300 eri bakteriliigi. Kõige rohkem kattu koguneb ülahaiguste põsepoolsele pinnale. Keel puhastab hammaste sise- ja ülemiste hammaste sise- ja alumiste välispinda. Igemepõletik on õigel ajal ravitav ja ärahoitav, kui järgida suuhügieeni.

Ravimata igemepõletik süveneb ja sellest areneb parodontiidi-nimeline haigus. Parodontiit on progresseeruv hammast ümbritseva koe põletik, mille tagajärjel hävib hamba kinnituskude. Sülje mineraalid mineraliseerivad hammaste katu ja moodustub hambakivi. Katt ja hambakivi lükkuvad igeme alla, tekitades eriti head tingimused hammast ümbritsevat kudet lagundavatele bakteritele: kude muutub põletikuliseks, ige taandub, hammaste kinnitussidemed lõtvuvad, hambajuurt ümbritsev luu kaob. Hammast toetava koe hävimine põhjustab hammaste logisemise ja lõpuks langevad need välja. Parodontiiti esineb sagedamini väikest kasvu ja eakamatel koertel, mis on osalt seotud nende toidu pehmema konsistentsiga ja väiksema huvi näriskontide vastu. Oma osa on ka organismi vastupanuvõimel. Põletikuline suu on hea bakterite varasala ja bakterid pääsevad veritsevate igemehaavade kaudu vereringesse. Kõige tuntum süsteemne tüsistus on endokardiit. Koerad ei näita valu välja, kuigi neil võib olla kaugelearenen-

Koera hammaste olukorda on väga oluline jälgida.

Foto: RIA Novosti / Scanpix

nud parodontiit. Kaugelearenenud haiguse puhul paneb omanik tavaliselt tähele suust tulevat halba lõhna, igemete veritsust, käpaga suu kratsimist, huulevoltide põletikku, kõvast toidust keeldumist.

Alustada tuleb kutsikaees

Loomaarsti juures hinnatakse looma suu üldist seisukorda ja vajaduse korral puhastatakse hambad.

Hambakatu kogunemine algab juba mõne tunni jooksul pärast hammaste puhastamist ja võib igemepõletikku põhjustada juba 48 tunni jooksul. Hambale tekkinud katt mineraliseerub kahe nädala jooksul, moodustades hambakivi. Seega on pärast hammaste puhastamist kodus tehtav hambahooldus väga oluline.

Kõige tõhusam hambakatu hammastelt eemaldamise viis on hammaste harjamine. Sellega tasub alustada juba kutsikaees, täiskasvanud koera on alati raskem õpetada.

Hambakatu sisalduvad bakterid ja bakterite laguproduktid tekitavad harjamata

suus igemepõletikku juba kahe päevaga. Niisiis ei ole kasu lemmikloomade hammaste vaid kord nädalas pesemisest. Me teame ise, kui ebameeldiv tunne suus on, kui oleme ühe pesemiskorra vahele jätnud.

Kuidas harjata? Pane pasta harjale, nii et pasta oleks harjaste vahel, mitte harja peal, siis ei saa loom pastat kohe ära lakkuda. Alusta esmalt esihammaste välisküljelt. Puhasta hambaid 45-kraadise nurga all ringjate liigutustega. Ära ava enne looma suud, kui ta on hammaste väliskülje pesemisega harjunud. Sellest pole lugu, kui sa ei saa hambaid seestpoolt pesta, sest ka keel puhastab sealt hambaid. Pii-sab, kui saad pesta ainult hammaste väliskülge. Pärast hammaste pesemist premeeri koera kas mängu, jalutuskäigu või mõne muu toredate tegevusega, kuid mitte toiduga.

Tekita hammaste pesemisest rutiin. Kui loom ei lase hambaid pesta harjaga, siis võib alul harjutamiseks kasutada ka sõrmeotsa ümber keeratud marlitükki või pehmet

Alla viie protsendi koera- ja kassiomanikke teab looma võimalikust haigestumisest.

silikoonist sõrmeharja. Inimestele mõeldud hambapastad sisaldavad loomadele toksilist fluori ja vahtu tekitavaid koostisosi, mis võivad allaneelatuna põhjustada seedeäireid, samuti ei meeldi loomadele

inimeste hambapasta maitse. Kasuta spetsiaalset loomadele mõeldud hambapastat, millel on loomasõbralik maitse ja mis sisaldab ka katu moodustamist kontrollivaid ensüüme.

Kasside hambaid tasuks harjata siis, kui nad sativad ennast lõuna- või õhtuainakule. ●

KUI KOER EI LASE SUULE LIGI

Keemilised ja mehaanilised vahendid

Kui hambaid harjata siiski ei õnnestu, võib katsetada keemilisi katueemaldusvahendeid, anda loomale näriskontide või hammaste puhastamiseks mõeldud spetsiaalseid eriti suurte ja kõvade graanulitega toite. Keemilistest ainetest kõige tõhusam on kloorheksidiin, mille kasutamine on õigustatud siis, kui hambaid ei saa harjata, nagu näiteks pärast mõne hamba eemaldamist. Kloorheksidiini kasutamine on ebaefektiivne, kui hammaste küljes on toi-

dujääke ja pikemat aega kasutamata muudab kloorheksidiin hammaste värvi.

Katu mehaaniliseks eemaldamiseks pakutakse palju näriskontide materjali, alustades kõikvõimalikest näriskontidest kuni hammaste puhastamiseks mõeldud mänguasjadeni. Naturaalsed kondid on head, kuid võivad põhjustada sooleummistusi ja murda hambaid. Väga paljude turul olevate toodete kohta puuduvad teaduslikud uurimistulemused.

Tõendatud efekti annavad

weisenahast valmistatud näriskondid; näriskondid, mis sisaldavad sarnaselt süljega baktereid hävitava toimega ensüüme; spetsiaalsed kattu eemaldavad toidud, kui neid antakse regulaarselt; joogiveelisan did. Loomaarsti juures hammaste puhastamise efekt jääb lühikeseks, kui kodus ei jätkata regulaarse hammaste pesemisega. Keemilistest vahenditest ja näriskontidest soodustamisest on kasu, kuid see ei asenda igapäevast hammaste harjamist.

-1- Tõsielust võetud tegelast, poolakast õpetajat Voitinski mängis Kaljo Kiisk. **-2-** Indrek (Harri Kõrvits) lahku Mauruse (Ants Eskola) koolist. **-3-** Üliinimeseprohvõt õpetaja Timusk (Heino Mandri) **-4-** Maria Klenskaja (Ramilda) seadis lati kõrgele.

Filmisari

Andres Laasik
toimetaja

FAKTE

- Järvet muutus „Inimese ja jumala” Voitinskist „Indreku” usuõpetajaks. Jüri Järvetile ei antud Voitinski rolli, mille eest ta kiita sai. Ta sai usuõpetaja Schnellmanniks ja mängis selle rolli filosoofiliselt suureks. Voitinski mängis filmis Kaljo Kiisk.
- Mikiver tegi Tammsaare „Tõe ja õiguse” veel korra teatris: 1984 valmis lavastus „Armastus ja surm”, kus Maurust mängis Eino Mandri.
- Ajalooline Mauruse maja on hävinud. Kunstnik Halja Klaar leidis selle asemele Tartus teise maja, mis ajaloolisega sarnanes ja kus said võtted tehtud.

KOLMEKÜMNES FILM

„Indrek”

- Stsenaristid: Arvo Kruusement ja Lembit Rummelgas
- Lavastaja: Mikk Mikiver
- Operaator: Mihhail Dorovatovski
- Kunstnik: Halja Klaar
- Helilooja: Veljo Tormis
- Osades: Indrek – Harri Kõrvits, Maurus – Ants Eskola, Miralda – Maria Klenskaja, Voitinski – Kaljo Kiisk, Slopašev – Rein Aren, usuõpetaja – Jüri Järvet, Molotov – Aarne Üskküla, Timusk – Heino Mandri, Ollino – Jüri Määr, Miilinõmm – Olev Eskola, Vihalepp – Ilmar Tammur
- Esilinastus 2. veebruaril 1976

Eesti filmiklassika

•• Sarja kolmekümne teine film „Indrek” on homsest müügil hästivarustatud müügikohtades hinnaga 4,99 eurot.

Mauruse suurus surub Indreku filmist välja

Tallinnfilmi „Indrekuga” sai asi selgeks juba õige pea pärast esilinastust. Kriitika kirjutas otsesõnu, et film langeb suurelt jaolt kokku 1962. aastal Draamateatris välja tulnud lavastusega „Inimene ja jumal”, kust jõudis filmi seal tõlgendustes tooni andev Maurust mänginud Ants Eskola.

Eeldused selleks olid olemas juba stsenaariumis. „Indreku” linaletuleku ajal Tammsaare-tundmises autoriteetne Leenu Siimisker kirjutas, et „ekraanil nähtu kordab hilja-aegu teatrilaval olnud Volde- mar Panso „Inimese ja jumala” põhiskeemi, ent paraku vähe- ma kunstinärviga”.

nägemist – niivõrd suur oli selle mõju. Seetõttu pole ka üllatav, et „Indreku” stsenaariumi kirjutanud Lembit Rummelgas ja Arvo Kruusement selle olulise teatritõlgenduse konksu otsa jäid.

Pealegi polnud Panso väljaraalitud lahendustele suurt mõtet vastu vaielda, sest Tammsaare suurromaani teise osa tõlgendus, mille keskmes on rahvuslasest vana kooliõpetaja konformism, oli aktuaalne ka seitsmekümnendatel. Eesti asja ajamine Vene seltsis, nagu ütles Maurus, oli seitsmekümnendatel võib-olla isegi päevakajalisem kui kuuekümnendatel, kui vabadust oli rohkem.

„Inimesest ja jumalast” on olemas mõned mustvalgele filmile jäädvustatud stseenid. Kuna „Indrek” on ka mustvalge, siis tekib paratamatult sarnasus filmiga. Seda enam, et filmi kaameratöö on suhteliselt staatiline, sarnanedes lihtsakoelise teatrilavastuse ülesvõtmisega. See pildiline materjal kinnitab sidet teatrilavastuse ja filmi vahel.

Härra Maurus
esimese järgu kooli asutaja

Aga meie armastame vene- last, sest venelaste keiser on ka meie keiser.

KOMMENTAAR

Ants Eskola: mängisin Maurust, mitte Treffnerit

Ants Eskola: „See oli vist ühel sügisel õhtul, kui minu poole, Imanta tänavale, astus sisse Volde- mar Panso ja tegi ilma pikema jututa mulle ettepaneku hakata Maurust mängima. Ma polnud algul sellega nõus – see tähendab, ma ei suutnud end Maurusena kujutleda, sest oli veel nii selgesti meeles Eduard Türgi Maurus Särevi dramatiseeringust „Mauruse kool”.

Panso oskas mind siiski uskuma panna, kuigi see temalt natuke veenmisoskust nõudis. Proovide käigus tabasin äkki Mauruse elurütmi ja tema vastuolulise karakteris. Kui eelmised Maurused püüdsid urida ja edasi anda Hugo Treffnerit, Mauruse prototüüpi, siis mind see enam ei huvitanud. Toetusin ainult Tammsaare Maurusele – sellele, kuidas autor teda oma romaanis kirjeldab ja tegutseda laseb.

Tol ajal tuli mul sageli kohutada inimestega, kes veel oma ihusilmaga Treffnerit olid näinud või isegi tema gümnaasiumis õppinud. Igaühel neist oli mulle mingi näpunäide anda ja iga kord tuli mul neile vastata: „Mina mängin Maurust ja mitte Treffnerit.” (Ants Eskola „Näitleja on ajastu lühikroonika”. Eesti Raamat, 1986)

pidada osavaks sõrmkübarat- rikiks, kus filmile nime and- nud tegelane jääb passiivseks: ta uurib, asjade käiku ena- masti sekkumata. Ka romaani Ramildaga on ta väiksema algatusega pool. Mikiver mängib Harri Kõrvitsa näitlejatöö kogenumatusest tekkinud koh- metuse välja Indreku passiiv- suseks – nullstiilik, kus Ind- rek on vaid üks punkt, mille ümber maailm tiirleb.

Tegu jääbki tegemata

Ja see maailm on võimas tänu hästi mehitatud trupile. „Indrek” on film, kust vaataja saab aimu Jüri Järveti, Rein Areni, Kaljo Kiisa ja Aarne Üskküla näitlejasuurusest. Head loovat õhkkonda kinnitab seegi, et näitlejakoolituse Jüri Määr loob meelde jääva Ollino rolli, mille jälgi võib muuseas näha Elmo Nüganeni tehtud „Tõe ja õiguse” teise osa lavastuses.

Passiivse nime tegelase lahendus klapib romaani vii- mase osa väljajätmisega, sest seal teeb Indrek oma teo – sal- gamise salgamine stsenis jalu- tu Tiinaga. Sel juhul oleks film olnud juba teistsugune Tammsaare. Filme pannakse kokku paljudest komponentidest ja teostamata alternatiive on ikka mitu. Teistsugune oleks seni ainuke Tammsaare suur- romaani ekraniseering siis, kui lavastajaks oleks saanud Arvo Kruusement, nagu algu- ses kavatseti. Teine oleks ta ka siis, kui Maurust oleks mängi- nud Kaarel Karm, keda kaaluti sinna rolli. Aga sai, nagu sai. ●

LEHT + DVD

Eesti Päevaleht

© Kõik Eesti Päevalehes avaldatud artiklid, fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed, mille kasutuse reeglid on sätestatud autoriõiguse seaduses. Rõhutame, et nende reprodutseerimine ja levitamine ilma AS-i Eesti Ajalehed kirjaliku nõusolekuta on keelatud. Toimetusel on õigus kaastõid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. / Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. / Kaebuste korral ajalehele sisu kohta võite pöörduda Presinõukogusse, pn@eall.ee, või tel 646 3363

Peatoimetaja: Urmo Soonvald, 680 4400

Toimetus: Narva mnt 13, 10151 Tallinn, 680 4400, faks 680 4401, e-post mail@epl.ee Eesti uudised 680 4400, kohalikud uudised 322 3487, välisuudised 680 4455, Ärileht 680 4400, arvamus 680 4450, kultuur 680 4470, sport 680 4490. Tellimine 680 4444, tellimine välismaale KE Ajakirjanduse OÜ 641 1753, reklaam 680 4500. EPL Online www.epl.ee Väljaandja: AS Eesti Ajalehed, rg-kood 10004521

LEHT

